

RUOKOLÄHDEN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA 2019

Ei pienet puut vielä myrskystä tiedä
ei pienet puut vielä myrskyä siedä.
Ole suojana myrskyssä suuri puu,
pian pienellä juuret vahvistuu.
Pian pienikin myrskyyn valmis on
ja on jäntevä, taipumaton

-Mirjami Lähteenkorva-

Hyväksytty hyvinvointipalvelujen lautakunta
11.6.2019 § 37

Sisällysluettelo

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET, LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	3
1.1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	3
2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	4
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestäminen Ruokolahdella	4
2.2. Siirtymäkäytännöt	4
2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	5
2.4. Arvoperusta	5
2.5. Oppimiskäsitys	5
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	5
2.7. Laaja-alainen osaaminen	6
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	6
3.1. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	7
3.2. Yhteistyö eri toimintamuotojen kanssa	8
3.3. Monialainen yhteistyö	8
4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	9
4.1. Pedagoginen dokumentointi	10
4.2. Monipuoliset työtavat	11
4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	11
4.4. Oppimisen alueet	12
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	15
5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI	16
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	16
5.2. Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	17
5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	18
5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	19
6. VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS	20
7. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	20
8. LIITTEET:	21
Liite 1. Lääkehoitosuunnitelma - ohje Eksote	21
Liite 2. Kiusaamisen ehkäisy -suunnitelma	24
Liite 3. Varhaiskasvatuksen liikenneturvallisuussuunnitelma	25
Liite 4. Varhaiskasvatussuunnitelmien koontilomake	26
Liite 5. Vapaan leikin havainnointikaavake	27
Liite 6. Pedagogisen toiminnan suunnittelun ja arvioinnin kaavake	30
Liite 7. Pedagogisen toiminnan ulkopuolinen havainnointi	31
Liite 8. Lapsi varhaiskasvatuksessa havainnointilomake	32
Liite 9. Suomi toisena kielenä -varhaiskasvatussuunnitelma	34

RUOKOLAHDEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Ruokolahden varhaiskasvatuksessa noudatetaan Opetushallituksen 19.12.2018 määäämiä valtakunnallisia perusteita.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Olemme kirjanneet Ruokolahden omat painotukset ja erityispiirteet tähän paikalliseen suunnitelmaan ja se otetaan käyttöön 1.8.2019 alkaen.

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, laadinta, arviointi ja kehittäminen

Ruokolahden varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteiseksi päiväkotiin, perhepäivähoitoon ja soveltuvien osin avoimeen kerhoon. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa on päivitetty keväällä 2019 varhaiskasvatuslain (540/2018) uudistusten pohjalta. Päivityksen tarkoituksena on ollut päivittää perusteasiakirjan mukaisesti käsitteet ja sisältö uutta varhaiskasvatuslakia.

Ruokolahden varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettiin työryhmässä, jossa oli päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuspäällikkö, päivähoidon ohjaaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Perhepäivähoidossa vasua käsiteltiin perhepäivähoitajien kokouksissa. Aloitimme työskentelyn vertaamalla uusia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita aikaisempiin perusteisiin. Teimme uusien perusteiden mukaisen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman.

Olemme tehneet seutukunnallista yhteistyötä varhaiskasvatussuunnitelman päivitystyössä Parikkalan, Rautjärven ja Imatran kanssa kokoontumalla esimiesten ja varhaiskasvatussuunnitelman päivitykseen osallistuvien varhaiskasvatuksen opettajien kesken.

Etelä-Karjalan maakunnallinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittäminen valmistuu samaan aikaan ja siinä huomioidaan Lape-muutosohjelman tavoitteet.

Etelä-Karjalan Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpideohjelman 2016 - 2020 mukaan vastuu kunnassa jakaantuu kaikkien hallinnonalojen kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Koulutus- ja sivistyspalvelujen tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Teemme yhteistyötä kotien kanssa ja luomme myönteisen ilmapiirin ja toimivan vuorovaikutuksen sekä lasten, että perheiden kanssa. Terveelliset elämäntavat ja liikunnan lisääminen ovat keskeisiä toiminnassamme. Olemme tukemassa lasten kulttuurikasvatusta ja osallistumme Metku-toimintaan vuosittain.

Ruokolahden esiopetussuunnitelmassa korostuvat lapsen osallisuus ja toimijuus. Huomioimme tämän myös varhaiskasvatussuunnitelmassa ja näin saamme luotua yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen. Lapsen ja perheen tuen tarve pyritään huomioimaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja toimimaan ennaltaehkäisevällä työotteella.

1.1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Opetushallitus on päivittämässä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mallilomakkeita ja ohjeistuksia. Työssä huomioidaan uuden varhaiskasvatuslain tuomat muutokset lapsen vasuun liittyviin vastuisiin ja lapsen tietojen salassapitoon. Lapsen vasun laadinnan prosessimaista luonnetta halutaan tukea entistä vahvemmin.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen vasu.

Lapsen vasussa yhdistyvät lapsen, huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset. Uuden varhaiskasvatuslain mukaisesti päiväkodeissa lapsen vasun laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista hyödynnetään erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan.

Perhepäivähoidossa olevan lapsen vasua tehtäessä on tärkeää voida hyödyntää varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta. Ruokolahdella perhepäivähoidon vasujen laadinnassa hyödynnetään päivähoiton ohjaajan asiantuntijuutta. Lapsen vasun laadinta sisältää useita työvaiheita, kuten keskusteluja, havainnointia ja arviointia.

Lapsen vasun laatiminen on prosessi, joka sisältää keskustelun ja kirjoittamisen lisäksi esimerkiksi lapsen vahvuuksien, tarpeiden ja mielipiteiden selvittämistä ja havainnointia sekä lapsen aiemman vasun toteutumisen arviointia.

Lapsen vasun toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen vasuun kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen. Lapselle laaditaan tarvittaessa terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan Eksoten ohjeistuksen mukaan ([liite 1](#)). Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestäminen Ruokolahdella

Varhaiskasvatusta järjestetään Ruokolahden päiväkodissa 7 ryhmässä sekä perhepäivähoidossa Huhtasen kylässä ja Salosaarella. Esiopetuksen opettajina toimivat varhaiskasvatuksen opettajat ja päiväkodissa työskentelee myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Avoin kerho toimii kahtena päivänä viikossa Seurakuntaopistolla, Jaakkiman kampuksella yhteistyössä opiston kanssa. Kerhoa ohjaa päiväkodissa työskentelevä varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Päävastuu kerhosta on päivähoiton ohjaajalla. Lastenohjaajaopiskelijat harjoittelevat avoimen kerhon ryhmässä.

Kunnassa seurakunta järjestää kerhotoimintaa lapsille ja perheille. Ruokolahden Rajulla on liikuntakerhoja alle kouluikäisille ja MLL järjestää Kupperiskeikka -liikuntatilaisuuksia liikuntahallissa.

2.2. Siirtymäkäytännöt

Lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen tai esiopetukseen noudatetaan yhdessä sovittuja siirtymäkäytänteitä. Keskusteluissa huoltajat ovat halutessaan mukana tai antavat luvan lapsen tietojen siirtoon. Lapset ja perhe käyvät tutustumiskäynnillä päiväkodissa tai perhepäivähoidossa ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Lapsen kotiin voidaan tehdä tutustumiskäynti, mikäli perhe niin haluaa. Varsinkin pienimpien lasten ryhmissä ja perhepäivähoidossa käytäntö on koettu hyväksi.

2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Ruokolahdella huoltajat hakevat lapselleen varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikkaa sähköisen Daisy-toiminnanohjausjärjestelmän kautta. Daisyyn kirjataan yhteystiedot, allergiat, varahakijat ja muut huomioitavat asiat.

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen hän tulee huoltajien kanssa tutustumiskäynnille. Perheille jaetaan sähköisesti päiväkodin/perhepäivähoidon esite, joka löytyy myös kunnan verkkosivuilta. Huoltajat kertovat lapsensa luonteesta ja tottumuksista.

Lapsen VASU arkistoidaan arkistointisuunnitelman mukaisesti. Huoltajille lähetetään linkki lapsen vason tarkasteluun Daisyn kautta.

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä huolehditaan yhtenäisestä oppimisen polusta, jossa korostuvat mm. lapsen toimijuus, osallisuus ja lapsilähtöisyys.

2.4. Arvoperusta

Lapsen etu on ensisijalla kaikessa toiminnassa. Huoltajia kannustetaan olemaan mukana toiminnan suunnittelussa ja he ovat aina tervetulleita tutustumaan varhaiskasvatuksen arkeen.

Huoltajille ja henkilöstölle tehtiin kysely varhaiskasvatussuunnitelman laatimista varten helmikuussa 2017.

Kyselystä nousi esiin seuraavia arvoja:

- lasten, huoltajien ja perheen kunnioitus ja arvostus sekä oman työn ja toisten työn arvostaminen
- aikuisen läsnäolo
- aikuinen on yleisesti hyväksytyn käyttäytymisen esimerkkinä
- lapsen mahdollisuus osallistua arjen ja toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin
- leikin merkityksen tärkeys lapsen arjessa
- kestävä kehitys huomioidaan toiminnassa mm. hyödyntämällä kierrätysmateriaalia
- sosiaaliset taidot, tunteiden tunnistaminen ja hallitseminen, toisten huomioon ottaminen ja arvostaminen
- erilaisuuden hyväksyminen
- hyvät tavat ja kohteliaisuus
- turvallinen, hyvä ja monipuolinen ympäristö

2.5. Oppimiskäsitys

Ruokolahden varhaiskasvatuksessa korostamme leikin merkitystä sekä vertaisoppimista. Lähellä oleva luonto innostaa lasta kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja liikkumiseen. Lapsi nähdään aktiivisena tutkijana ja kokeilijana. Toiminnassa havainnoidaan lapsia ja huomioidaan heidän erilaiset oppimistapansa. Lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja annetaan lasten itse löytää vastauksia ja oppia omaan tahtiinsa.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Ruokolahdella työyhteisöillä on yhdessä suunnitellut tavoitteet ja tiimeissä kehitetään ja arvioidaan toimintaa. Lasten ja huoltajien toiveet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toiminnassa.

Ruokolahden varhaiskasvatuksessa liikunnan merkitys nähdään tärkeänä, ja sen edistämiseen on mm. lisätty lapsille liikuntavälineitä arjen toimintaan sekä vapaaseen leikkiin. Liikuntapaikkojen fyysinen läheisyys mahdollistaa myös monipuolisen liikkumisen, samoin kuin luontoympäristö.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Lasten laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Siihen kuuluu myös kyky käyttää tietoja ja taitoja tarkoituksenmukaisesti.

Lasten liikkumisen merkitys terveyteen ja oppimiseen huomioidaan toiminnassa lisäämällä päivittäistä liikuntaa. Hyvät liikuntamahdollisuudet sekä sisällä että ulkona käytetään hyväksi. Lähiluontoa hyödynnetään virkistymiseen ja liikuntaan. Luonnossa on mahdollista huomioida kaikki laaja-alaisen osaamisen alueet. Luonto tarjoaa tilaa ja rauhaa leikeille, tutkimuksille ja havainnoille. Kasvattajan tehtävänä on tutustuttaa lapsia heidän elinympäristöönsä monipuolisesti ikätason mukaan.

Aikuiset toimivat monipuolisen vuorovaikutuksen mallina.

Monilukutaito on tärkeä kansalaistaito, jota opetellaan pienestä pitäen. Se sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Lapselle opetetaan valmiuksia ymmärtää erilaista tekstimaailmaa, esim. digitaaliset ympäristöt ja mainokset. Monilukutaito kehittyy käyttämällä varhaiskasvatuksen välineistöä ja opettelemalla ohjelmien käyttöä.

Lasta aktivoidaan ajattelemaan itse ja hänen ongelmanratkaisutaitojaan vahvistetaan. Oppimaan oppimisen taitoja tuetaan jo pienestä pitäen. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ikätasonsa edellyttämällä tavalla. Aikuinen havainnoi lasta ja ottaa huomioon heidän toivonsa ja mielenkiinnon kohteensa.

Arjen taidot opitaan antamalla lapsille aikaa harjoitteluun ja kannustetaan omatoimisuuteen.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Luomme hyvän toimintakulttuurin yhteistyössä työntekijöiden, lasten, huoltajien ja moniammatillisen yhteisön kanssa. Yhteistyö rikastaa toimintaa, edistää yhteisöllisyyttä ja hyvää vuorovaikutusta. Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Riittävällä täydennyskoulutuksella, yhteisesti sovituilla toimintaperiaatteilla, palaverikäytännöillä sekä työhyvinvointiin ja tiimityöhön vaikuttavien asioiden kehittämällä luodaan ilmapiiri, jossa mahdollistuu jokaisen työntekijän ammatillinen kasvu ja sitä kautta myös laadukas varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä huomioidaan ensisijaisesti lapsen etu ja oikeus varhaiskasvatukseen.

Keväällä 2017 tehdyn kyselyn mukaan huoltajat halusivat tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen arjessa seuraavasti:

- seuraamalla lapsen varhaiskasvatuspäivää
- olemalla mukana ulkoilussa
- osallistumalla yhteisille retkille ja juhliin
- osallistumalla konfliktien selvittelyyn

Vasukeskusteluja pidettiin hyvänä yhteistyön muotona.

Kyselyssä selvitettiin mitä laaja-alaisen osaamisen osa-alueista varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeimpinä. Sekä huoltajien että henkilöstön vastauksista nousi merkittävimmiksi kolme tärkeintä laaja-alaisen osaamisen aluetta:

- vuorovaikutustaidot ja kyky ilmaista itseään
- ajattelu ja oppiminen
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Lasten mielenkiinnon kohteita selvitettiin kyselemällä, mitä lapset päiväkodissa haluaisivat tehdä. Lapset toivoivat mm.:

- hyvää ruokaa
- osallistumista aamupiiriin pitoon
- lelupäiviä
- leporauhaa
- leikkiaikaa
- pelaamista tabletilla ja tietokoneella
- bileitä

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea huoltajia kasvatustyössä. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on vahvistaa heidän osallisuuttaan varhaiskasvatuksen arjessa ja tehdä arjen toimintaa näkyväksi. Yhteistyö toteutuu vanhempainilloissa, vasukeskusteluissa ja juhlissa. Huomioimme mahdollisuuksien mukaan huoltajien ideoita ja aloitteita toiminnasta. Päivittäisen kohtaamisen lisäksi käytämme tiedottamiseen Daisya.

Toiminnan turvallisuuteen kiinnitetään erityisesti huomiota. Lasten ja henkilökunnan lainmukaisesta suhdeluvusta huolehditaan tarkoin, lisäksi huolehditaan siitä, että henkilökunnan ensiaputaidot ovat ajan tasalla.

Ruokolahden kunnassa on laadittu kiusaamisen ennaltaehkäisy- ja tilanteisiin puuttumisen suunnitelma ([liite 2](#)). Kiusaamista ennaltaehkäistään muun muassa tukemalla lasten vertaissuhteita ja hyvinvointia. Lasta suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa.

Päiväkotiin ja perhepäivähoitoon on laadittu pelastussuunnitelmat. Päiväkodin pelastussuunnitelma on laadittu yhteistyössä palo- ja pelastustoimen kanssa. Poistumisharjoituksia järjestetään päiväkodissa säännöllisesti.

Ruokolahden varhaiskasvatus on ollut mukana Imatran seudun liikenneturvallisuussuunnitelman laadinnassa. Toimimme laaditun varhaiskasvatuksen liikennesuunnitelman mukaisesti ([liite 3](#)).

Työntekijät ilmoittavat turvallisuus-, laatu- tai ympäristöhavainnot esimiehelle ja ne välitetään tekniseen toimeen. Riskienkartoitus tehdään varhaiskasvatuksessa säännöllisesti.

3.1. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa toiminta tapahtuu.

Materiaalit ja välineet valitaan lapsen kehitystasolle sopiviksi, haasteellisiksi ja luovuuteen innostaviksi. Oppimisympäristön kehittämisessä hyödynnetään lapsilta saatua palautetta ja toiminnan arviointia.

Toimintaympäristöä suunnitellaan yhdessä lasten kanssa. Lapset saavat vaikuttaa esim. leikkipaikkaan ja välineisiin. Lasten tekemät työt ovat näkyvillä.

Ruokolahden keskustaajama tarjoaa monipuoliset liikuntamahdollisuudet, jotka ovat helposti hyödynnettävissä. Kirjastossa käydään säännöllisesti sekä museoon ja kulttuuriperintökohteisiin, kuten Kirkonmäkeen tutustutaan.

3.2. Yhteistyö eri toimintamuotojen kanssa

Tärkeimmät yhteistyökumppanit varhaiskasvatuksessa ovat lapsen huoltajat. Tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus ovat yhteistyön perusta.

Perhepäivähoidon varahoito järjestetään päiväkodissa ja perhepäivähoitajat työskentelevät päiväkodissa silloin, jos hoitajalla ei ole lapsia kotona.

Avoimen kerhon ohjaajana on varhaiskasvatuksen lastenhoitaja ja vastuussa kerhotoiminnasta on päivähoidon ohjaaja.

Seurakunnan lastenohjaajat pitävät päiväkodissa katsomuskasvatustuokioita.

Koulun ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on tiivistä. Rakennusten vierekkäisyys mahdollistaa tilojen hyödyntämisen ja yhteisen toiminnan järjestämisen. Koululta tulee oppilaita työelämään tutustumisjaksoille päiväkotiin.

Jaakkiman opiskelijat järjestävät tapahtumia päiväkodissa ja perhepäivähoitolapsille.

3.3. Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö toteutuu varhaiskasvatuksen moniammatillisen työryhmän (VAMO) kautta. Palavereihin osallistuvat terveydenhoitaja, ehkäisevän perhetyön työntekijä, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päivähoidon ohjaaja sekä varhaiskasvatuspäällikkö. Työryhmässä keskustellaan varhaiskasvatukseen liittyvistä ajankohtaisista asioista ja yhtenäisistä toimintatavoista. Yksittäisten lasten asioista voidaan keskustella nimellä, mikäli huoltajat ovat antaneet siihen suostumuksensa. Ryhmä kokoontuu noin neljä kertaa toimintavuoden aikana.

Etelä-Karjalan maakunnassa sosiaali- ja terveystalvija tarjoaa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (EKSOTE). Alle kouluikäisen lapsen perheen palvelut, lasten ja nuorten ehkäisevät palvelut, lastensuojelu sekä lasten tutkimukselliset ja hoidolliset palvelut muodostavat perhepalveluiden alueen. Lisäksi lapsille on järjestetty erikoissairaanhoidossa lastenneurologiapalvelut sekä lasten somaattisten sairauksien tutkimus ja hoito. Eksote on keskittänyt perhepalveluita lasten ja nuorten taloihin, jotka toimivat Lappeenrannassa ja Imatralla. Talot toimivat ”matalan kynnyksen periaatteella”, jos olet huolissasi lapsestasi tai perheestäsi, voit ilmoittautua itse asiakkaaksi soittamalla tai tulemalla paikan päälle. Useimmiten lasten ja nuorten talon palveluihin hakeudutaan yhteistyölomakkeella, joka voidaan kirjata neuvolassa tai varhaiskasvatuksessa vanhempien suostumuksella, niin että kaikki osapuolet ovat tietoisia yhteistyölomakkeen sisällöstä. Sosiaalihuoltolain mukaisesti lapsiperheiden palveluihin voi hakeutua perhe itse tai toisen viranomaisen ohjaamana Eksoten www-sivuilta löytyvällä hakemuksella tai olemalla puhelimitse yhteydessä sosiaalityöntekijään. Lapsiperheiden peruspalveluja ovat perhetyö,

sosiaalityö ja - neuvonta, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilö - ja tukiperhetoiminta sekä muut hyvinvoinnille välttämättömät sosiaalipalvelut.

Neuvolapalvelut järjestetään Etelä-Karjalassa lähipalveluna 12 toimipisteessä, ja niitä käyttävät pääsääntöisesti kaikki lapsiperheet. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä. Neuvola ja varhaiskasvatus ovat yhteistyössä kehittäneet lomakkeet, joita käytetään lapsen 1½- vuotis- ja 4-vuotisneuvolatarkastusten yhteydessä. Lomakkeiden tarkoitus on vahvistaa varhaiskasvatuksen ja neuvolan moniammatillista yhteistyötä lapsen parhaaksi. Lomakkeilla kerätään tietoa huoltajilta, varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta. Varhaiskasvatuksessa käydään lomakkeitten ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta keskustelu huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa voidaan käyttää 1½-vuotiaan lapsen kohdalla edellä mainitun lomakkeen sijalla. Lomakkeet siirretään huoltajien mukana neuvolaan noin kuukautta aiemmin ja neuvola toimittaa palautteen varhaiskasvatukseen huoltajien kautta.

Muita monialaisia yhteistyötahoja ovat varhaiskasvatuksen erityisopettaja, seurakunta, koulu, järjestöt, yhdistykset, kirjasto, palo- ja pelastustoimi, Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metku ja ammatilliset oppilaitokset.

Päivittäistä yhteistyötä tehdään ruoka- ja siivouspalveluiden kanssa. Lasten kanssa vieraillaan vanhusten palvelutaloissa ja vanhukset vierailevat päiväkotiryhmissä.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden hahmottamisen pohjana on lapsen ikätason, persoonallisuuden piirteiden ja herkkyyksien huomiointi, kehityksen kokonaisvaltainen arviointi sekä lapsen kiinnostuksen kohteet ja elämäntilanne. Perheiden kanssa käydään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu vähintään kerran vuodessa. Perheiden näkemykset ja pedagogiset tavoitteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ryhmissä käytetään varhaiskasvatussuunnitelmien koontilomaketta, johon kootaan ryhmän lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeet ja vahvuudet. Koontia käytetään toiminnan suunnittelun tukena ([liite 4](#)).

Päivittäisissä hoito- ja kasvatustilanteissa pyritään luomaan kiireetön ilmapiiri. Näissä tilanteissa lapsi saa yksilöllistä huomiota ja aikuisen läheisyyttä. Lapsen päivä on täynnä kasvatus- ja oppimistilanteita.

Toimintaa havainnoidaan ja dokumentoidaan säännöllisesti. Havaintojen avulla pyritään luomaan kunkin lapsen / lapsiryhmän kehityksellisiä tavoitteita ja kiinnostuksen kohteita vastaava oppimisympäristö. Lasta havainnoidaan eri tilanteissa, yksin ja erilaisissa ryhmissä. Oppiminen tapahtuu monipuolisesti kokeilemalla ja tutkimalla kaikkia aisteja käyttäen. Samalla lapsi oppii uusia käsitteitä. Lasta kannustetaan omatoimisuuteen ja opetetaan huolehtimaan itsestään. Arjen toiminnoissa tulee näkyä oppimisen ilo ja onnistumisen tunteet sekä lasten osallisuus.

Toiminnan suunnittelun pohjana ovat lasten havainnointi ja arviointi sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Lasten ja huoltajien osallisuus huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Vapaata leikkiä havainnoidaan kaavakkeen pohjalta ([Liite 5](#)).

Ryhmän kasvattajien tehtävänä on toteuttaa ja arvioida yhdessä sovittuja tavoitteita. Ryhmäpalaverissa arvioidaan aiempaa toimintaa ja lapsista tehtyjä havaintoja. Arvioinnin pohjalta suunnitellaan tulevaa toimintaa ja asetetaan tavoitteita. Suunnitelmaan kirjataan toiminnan pedagogiset sekä laajalaisen osaamisen tavoitteet ja arviointi ([liite 6](#)).

Tarvittaessa konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai muita yhteistyötahoja.

Arviointia tehdään yhdessä lasten kanssa esim. hymynaama-arvioinnilla tai tunnekorteilla. Lapset voivat valokuvata ryhmän toimintaa ja kuvista keskustellaan yhdessä. Pienimpien lasten kohdalla arviointi ilmenee heidän ilmeistään ja eleistään. Niiden tulkitsemisessa korostuu aikuisen herkkyys aistia lasten sanatonta viestintää. Kuvien avulla pienet lapset voivat tehdä valintoja esim. mitä haluavat tehdä tai leikkiä.

Työntekijät hyödyntävät toiminnan suunnittelussa lasten arviointia ja palautetta. Havainnot ja palautteet käydään säännöllisesti läpi ja niiden perusteella tehdään tarvittavia muutoksia toimintaan ja tavoitteisiin. Arvioinnissa hyödynnetään toiminnan videointia ja / tai ulkopuolisen havainnoitsijan arviointia ([liite 7](#)).

Ryhmän suunnitelmat ja tavoitteet sekä toteutuneen toiminnan kuvaus ja arviointi välitetään tiedoksi huoltajille ja annetaan heille mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, esim. Daisy-toiminnan ohjausjärjestelmän kautta. Huoltajat voivat tulla seuraamaan toimintaa ja antamaan palautetta siitä.

Lapsiryhmän hyvän vuorovaikutuksen mahdollistaa turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Lasta ja perhettä kunnioitetaan ja kuunnellaan.

Lasta ohjataan ja kannustetaan vastavuoroisuuteen ja hänen tarpeisiinsa ja pyyntöihinsä reagoidaan. Salliva ilmapiiri antaa mahdollisuuden lapselle ilmaista tunteitaan. Myönteisyys, iloisuus, huumori ja ystävällisyys pyritään säilyttämään vuorovaikutustilanteissa. Lapselle annetaan aikaa ja tilaa käydä rauhassa läpi kokemuksiaan ja ajatuksiaan.

Tavoitteena on, että lapsi oppii arvioimaan itse vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa. Hän oppii ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja sen vaikutuksesta toisiin. Lapsen kanssa keskustellaan ja käydään yhdessä läpi ongelmatilanteita ja mietitään ratkaisuja niihin. Lasta tuetaan kestäämään myös pettymyksiä.

Lapsi saa positiivista palautetta ja voi kokea iloa onnistumisestaan. Vuorovaikutustilanteista keskustellaan lapsiryhmän kanssa, niin että lapset voivat tukea ja kannustaa toisiaan. Aikuisen tehtävä vuorovaikutuksessa on havaita herkästi eri tilanteet. Pohjana on mahdollisimman hyvä lapsen tunteminen ja empatiakyky.

Pedagogiikka nähdään laajana käsitteenä, joka kattaa koko lapsen päivän. Huolehditaan, että leikkejä ei tarvitse aina korjata pois, vaan niitä saa jatkaa pidemmän aikaa. Henkilökunta tukee, ohjaa ja opettaa leikkiä. Lapsille luodaan mahdollisuus kokea elämyksiä.

4.1. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi toteutuu valokuvaamalla ja videoimalla lasten toimintaa. Kuvia tarkastellaan yhdessä lasten ja kasvatushenkilöstön kanssa ja niistä keskustellaan. Lapselle kootaan sähköinen kasvunkansio pilvitalennuspalveluun ja vanhemmille jaetaan linkki kansioon.

Lasten toiminnasta kuvattuja videoita voidaan tarkastella tiimipalavereissa ja havainnoida ja arvioida lasten ja henkilökunnan toimintaa eri tilanteissa. Palavereissa arvioidaan ja kehitetään henkilökunnan työtapoja ja toimintaa yhdessä. Henkilökunta tekee myös itsearviointia säännöllisesti.

Lasten kehonkieleen kiinnitetään huomiota kaikessa toiminnassa. Oppimisympäristöä tarkastellaan, arvioidaan ja kehitetään huomioiden eri osa-alueet (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, pedagoginen ja kulttuurinen ympäristö).

Lapsia havainnoimalla ja vanhempien kanssa käytävistä keskusteluista saadaan laaja-alainen näkemys lapsista ja heidän kehityksestään. Dokumentoinnin tueksi voidaan käyttää Lapsi varhaiskasvatuksessa – havainnointilomaketta ([liite 8](#)).

Lapsiryhmää, lasten keskinäistä kommunikointia ja kaverisuhteita havainnoidaan jatkuvasti. Ryhmän kehitysvaiheita seurataan ja yhteenkuuluvuuteen kiinnitetään huomiota.

4.2. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valinta pohjautuu lasten havainnointiin, toiminnan dokumentointiin ja arviointiin sekä lasten ja perheiden kanssa käytyihin keskusteluihin. Käytössä ovat sovitut dokumentoinnin ja arvioinnin tavat.

Perheen varhaiskasvatuksen tarve ja lapsen päivärytmi otetaan huomioon suunnittelussa. Henkilöstö huolehtii monipuolisen toiminnan järjestämisestä kaikille lapsille huomioiden lapsen varhaiskasvatuksessa viettämä aika.

Oppimista tapahtuu kaikissa toiminnoissa ja lapselle annetaan mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöihin ja toteutukseen. Valinnoissa otetaan huomioon erilaiset oppijat, lapsen ikäkausi ja kehitys sekä nykytekniikan tuomat mahdollisuudet. Lasten toiveita ja kiinnostuksen kohteita kartoitetaan kyselemällä, keskustelemalla, lasten piirustusten tai muiden tuotosten avulla.

Valinnoissa hyödynnetään toimintaympäristön tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia ja paikallisia erityispiirteitä, erityisesti luonnon antamat mahdollisuudet retkeilyyn ja liikuntaan. Lapset saavat monipuolisia kokemuksia, elämyksiä ja aistimuksia.

4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Dokumentoinnin ja arvioinnin pohjalta asetetut tavoitteet ohjaavat myös leikin suunnittelua. Aikuinen huomioi suunnittelussa leikkiympäristön ja välineistön merkityksen sekä rikastuttaa ja ohjaa leikkiä tarvittaessa. Ohjauksen tulee hienovaraisesti suunnata leikkiä oikeaan suuntaan häiritsemättä tai katkaisematta leikin kulkua kuunnellen lasten viestejä ja aloitteita vuorovaikutukseen. Aikuinen voi mennä leikkiin mukaan ja ehkäistä ristiriitojen syntymistä sekä kehittää leikkiä eteenpäin. Aikuinen myös ohjaa lasta, jos tämän leikkitaidot ovat puutteellisia.

Leikille tulee varata päivittäin riittävästi aikaa ja sopiva tila. Lapset otetaan mukaan leikkiympäristön suunnitteluun. Leikkitiloina hyödynnetään myös mahdollisimman paljon ulkotiloja ja eri vuodenaikojen tuomia mahdollisuuksia (lumi-, vesi-, hiekka-, luonnonmateriaali ym. leikit). Leikkivälineiden valinnoissa kiinnitetään huomiota niiden monipuolisiin käyttömahdollisuuksiin sekä muunneltavuuteen. Yhteisiä leikkitiloja ja välineitä käytetään luovasti ja vaihtelevasti.

Leikin rikastuttamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi vietämme lelupäiviä varhaiskasvatuksessa. Päiviin voidaan sopia teema tai lelun sijasta tuodaan kirja tai peli.

4.4. Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

Kielen kehittämisen tavoitteena on rohkaista lapsen monipuolista ilmaisua ja kannustaa lasta kertomaan ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä kuuntelemaan toisten puhetta. Sanavaraston ja tietomäärän kartuttaminen alkaa arkielämään liittyvistä sanoista. Pikkuhiljaa lapsen maailmankuva laajenee. Aikuisen kuuntelee ja selvittää lasta kiinnostavat asiat yhdessä lapsen kanssa.

Lapselle annetaan aikaa puhua rauhassa ja sanoa asiansa loppuun. Aikuisen tehtävänä on kuunnella lasta ja näin osoittaa lapselle, että hän on kiinnostunut lapsen asioista ja kunnioittaa lapsen mielipiteitä.

Kielellisen tietoisuuden kehittymisen kannalta lapsen tulee kuulla ja nähdä kirjoitettua kieltä mahdollisimman paljon. Satujen, tarinoiden, kertomusten, lorujen, tietokirjojen ja kaikkien erilaisten tekstien lukeminen antaa lapselle kuvan kielestä ja sen eri käyttömuodoista. Luetusta tekstistä keskustellaan lapsen kanssa. Tunteiden sanoittamista, kronologista kerrontaa ja muistia harjoitetaan keskustelemalla ja kuvien avulla.

Mikäli lapsella ilmenee viivettä kielellisessä kehityksessä, harjoitellaan hänen kanssaan äänteitä, artikuloitua, suun motoriikkaa, muistia, riittämättä, kerrontaa jne. Tarvittaessa käytetään tukiviittomia, kuvia ja sovelluksia puheen kehityksen tukena. Suomi toisena kielenä varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu erikseen ([liite 9](#)).

Paikallista elävää ja rikasta murretta vaalitaan jokapäiväisessä kielenkäytössä.

Ilmaisun monet muodot

Esteettisyys on havaitsemisen, tuntemisen, kuuntelemisen, kuvittelun ja luomisen herkkyyttä. Esteettisyys ja kauneuskäsitys ovat yksilöllisiä. Aikuisen tehtävänä on tukea ja kannustaa niitä. Lapsen mielipidettä arvostetaan. Esteettisyyttä ja kauneutta on kaikkialla. Piha-alueet ja lähiympäristö luo ja tarjoaa mahdollisuuksia tämän kaiken toteutumiseksi.

Lapsille annetaan tietoa eri toiminnoista, opetetaan ja ohjataan käyttämään erilaisia välineitä ja työmenetelmiä, näin lapsi saa rohkeutta kokeilemiseen, havainnoimiseen, itseilmaisuun ja oppimiseen.

Lapsen mielikuvitusta rikastutetaan tarjoamalla hänelle aineksia, jotka välittävät runsaasti mielikuvia. Lapselle syntyy melodian, rytmin, kauneuden ja tyylin aistimuksia, kokemuksia ja tuntemuksia. Kasvattaja kannustaa lasta luovaan ilmaisuun ja lapsen tekemiä tuotoksia arvostetaan ja ne asetetaan kauniisti esille. Tavoitteena on antaa lapsen luovuudelle erilaisia ilmenemismuotoja ja kannustaa lasta ilmaisemaan itseään eri taiteen muotojen; musiikin, tanssin, kuvataiteen, kädentaitojen, draaman, kirjallisuuden ja mediakasvatuksen kautta.

Kasvattajan tavoitteena on tukea lapsen omaa kulttuuria ja syventyä lapsen tapaan ajatella ja toimia. Lapset osallistuvat mahdollisuuksien mukaan teatteri-, musiikki-, tanssi- ym. vierailuihin lähiympäristössä. Taide- ja muun kulttuurikasvatuksen kautta lapsi kasvaa ympäröivän kulttuurinsa jäseneksi.

Minä ja meidän yhteisömme

Eettinen ajattelu

Aikuinen ohjaa tilanteet niin, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi kokiessaan ja käsitellessään päivittäin ”arjen eettisiä” kysymyksiä. Aikuinen huomioi aina lapsen aiemmat kokemukset ja kehitystason. Eettisen ajattelun kehittyminen pohjautuu lapsen itsetunnon sekä arvoperustan kehittymiseen ja laajentuu lasten välisiin sosiaalisiin taitoihin sekä edelleen elinympäristöön. Lapsen päivään sisältyy tilanteita ja tapahtumia, joita tarkastellaan ja pohditaan päivittäin oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen, oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden näkökulmista. Lapsella on päivittäin mahdollisuus erilaisten tilanteiden kautta oppia suvaitsemaan ja kunnioittamaan toista ihmistä, oppia arvostamaan omaa ja muiden työtä sekä tuntemaan ja arvostamaan luontoa.

Aikuinen turvaa lapselle positiivisen tulevaisuudenkuvan muodostumisen ja uskon ihmisiin.

Katsomuskasvatus

Evangelisluterilaisen seurakunnan suuremmat kirkkopyhät huomioidaan ja osallistutaan seurakunnan järjestämiin tilaisuuksiin. Huoltajilta kysytään lupa uskontokasvatukseen. Seurakunnan lastenohjaajat vierailevat päiväkodissa ja lapsiryhmä osallistuu katsomuskasvatustuokioihin noin kerran kuukaudessa.

Lapsen kanssa tutustutaan vuotuisiin juhliin ja siihen miten ja miksi niitä vietetään. Samalla tutustutaan oman uskonnon keskeisiin sisältöihin.

Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Lapsen kysymyksiin vastataan perheen ja toisten lasten perheiden vakaumuksia kunnioittaen.

Lapsiryhmässä olevien lasten erilaisiin uskontoihin ja katsomuksiin tutustutaan lasten ja lapsiryhmän kiinnostuksen mukaan. Lapsella on mahdollisuus keskustella kaikista elämään liittyvistä asioista.

Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

Varhaiskasvatuksessa lapset oppivat tuntemaan ja kunnioittamaan luontoa, asuin- ja elinympäristöä sekä vaalimaan kulttuuriperinteitä ja kokemaan tunne- ja aistielämyksiä. Jotta lapselle syntyisi käsitys omasta ja perheen taustasta, hänelle korostetaan perheen merkitystä ja sitä kautta sukupolvien jatkumoa. Lapsille kerrotaan, mitä on ennen ollut, mitä on tehty, miten ja miksi ja verrataan entisaikaa nykyisyyteen. Varhaiskasvatuksessa vaalitaan ja arvostetaan perheiden omia perinteitä. Kulttuuriperinteet siirtyvät sukupolvelta toiselle perinneleikkien ja -laulujen muodossa sekä juhlapyhien valmistelulla ja vietolla paikallisen kulttuurin mukaisesti. Lapsille mahdollistetaan juhlan kokeminen ja hiljentyminen sekä pyritään tunneperäisillä kokemuksilla vahvistamaan lapsen kulttuuriperintöä. Paikallista muretta ja sanontoja pidetään yllä kirjakielen ohella.

Rakkaus kotiseutuun kasvattaa juuria ja vahvistaa siipiä. Lapset tutustutetaan lähiympäristöön. Lähiympäristöistä löytyy paljon mielenkiintoisia, arvokkaita lähihistoriaan liittyviä tutustumisen kohteita. Ruokolahden kaunis, monipuolinen ja rikas luonto on lähellä ja tarjoaa mahdollisuudet retkeilyyn sekä luonnon antimien hyötykäytön opetteluun.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattisessa ajattelussa jokaisella on oma tapansa ajatella, laskea ja päätellä asioita. Oikeiden vastausten sijaan tulee enemmän kiinnittää huomiota kykyyn ratkaista ongelmia. Matematiikassa hyödynnetään lähiympäristön havainnoimista ja arjen matemaattisten hetkien hyödyntämistä lasten kanssa. Tärkeintä on herättää lasten kiinnostus tarkkailla ja ilmaista arjessa esiintyviä lukumääriä, muotoja ja muutoksia. Harjoittelua tulee olla usein ja monipuolisesti. Matematiikkaa on kaikkialla. Toiminnan ja leikin kautta lapsi kehittää matemaattista ajatteluaan. Aikuinen ohjaa lasta antamalla oikeat termit käsitteille ja luomalla sopivan oppimisympäristön ja -tilanteen matemaattiselle ajattelulle. Tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto matematiikkaa kohtaan leikin ja toiminnan kautta.

Lapsi ohjataan tutkimaan ja kokemaan ympäristöään. Lähiympäristön havainnointi eri vuodenaikoina luo mahdollisuuden aistia, tutkia ja kokea luonnonilmiöitä. Luonnontieteen kokeelliset menetelmät tehdään vähitellen lapselle tutuksi; lapsen kanssa tehdään havaintoja muutoksista luonnossa, ihmetellään, kerätään kokemuksia, tehdään pieniä kokeita, pohditaan ja tehdään johtopäätöksiä. Luonnontieteellisiä tutkimuksia tehdään sisällä, ulkona ja maastossa. Lapsi ohjataan kuvailemaan, vertailemaan, luokittelemaan ja järjestämään havaintojen ja mittausten avulla saatuja tietoja sekä ymmärtämään vähitellen syy- ja seuraussuhteita.

Aikuinen ohjaa lapsia heidän kiinnostuksen kohteidensa ja kysymystensä kautta tekemään havaintoja ja muodostamaan käsitteitä. Lapset päättävät ja esittävät kysymyksiä ja ratkaisevat niitä omakohtaisesti tutkimalla. Pienet arjessa syntyvät hetket ovat tärkeimpiä opetuksen kannalta. Lasta tuetaan jakamaan oma ja kavereiden kokemus. Metsäretkillä lapsilla on tilaisuus leikkiä omia luovia leikkejään. Liikkumisen ilo sekä seikkailu ja mielikuvitus korostuvat usein luontoretkillä.

Kasvan, liikun ja kehityn

Liikunnalle luo hyvät mahdollisuudet paikallinen monipuolinen ympäristö; läheiset metsät, uimaranta ja urheilukenttä sekä talvella hiihtomaastot ja koulun luistelukenttä. Lisäksi käytössä ovat koulujen liikuntasalit / liikuntahalli. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tutustuttaa lapset perusliikuntamuotoihin sekä harjaannuttaa mahdollisesti havaittuja motorisia viiveitä. Sääntöleikeissä lapset opettelevat toimimaan ohjeiden mukaan ja joukkueliikunnassa huomioimaan toisia ja hiomaan sosiaalisia taitojaan. Tavoitteena on positiivisen mielikuvan luominen liikuntaa kohtaan sekä liikkumisen ilo ja riemu. Myönteiset ja monipuoliset lapsuuden liikuntakokemukset luovat pohjan elinikäisille liikuntatottumuksille. Lapsia kannustetaan ulkoilujen aikana omatoimiseen ja monipuoliseen liikuntaan.

Ruokakasvatus

Lapsille tarjotaan varhaiskasvatuksessa lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto. Ruokailu järjestetään ohjatusti kaikille läsnä oleville lapsille.

Noudatamme varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksia.

Yhdessä ruokailu on oppimista ja tärkeä osa päivittäistä pedagogista toimintaa. Tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä kehittää lasten edellytyksiä omatoimiseen ruokailuun.

Lasta ohjataan terveyttä edistävään ruokailuun ja hyviin tapoihin. Ruoan merkitystä terveyteen korostetaan. Ruokailulla on tärkeä sosiaalinen merkitys ja keskustelu ruokailun lomassa on tärkeää.

Erityisruokavalioita noudatetaan ohjeiden mukaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Ruokahävikkiin kiinnitetään huomiota. Huoltajien tulee ilmoittaa lapsen poissaolot ajoissa. Henkilöstö ruokailee lasten kanssa, toimii esimerkkinä ja kannustaa ja rohkaisee lapsia ruoan maistamiseen. Ruuasta keskustellaan ja pohditaan mm. mistä ruoka on tehty.

Ruokailussa on erilaisia teemaviikkoja. Ruokaperinteisiin tutustutaan ja lapset osallistuvat silloin tällöin ruoan valmistamiseen ja leipomiseen.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsella on oikeus kahteen kieleen ja kulttuuriin.

Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen toimiva kaksikielisyys, jolloin lapsi kykenee käyttämään sujuvasti sekä omaa äidinkieltään että suomen kieltä. Oman äidinkielen hallinta edistää lapsen kielellistä kehitystä ja kulttuuri-identiteettiä sekä luo pohjan toisen kielen oppimiselle.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Huoltajia kannustetaan puhumaan lastensa kanssa omaa äidinkieltään, sillä oman äidinkielen rakenteiden hallinta edesauttaa myös vieraan kielen oppimista.

Monikulttuuritaustaisille lapsille osallistuminen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on tärkeää heidän kehityksensä, kouluvalmiutensa ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisen kannalta. Sujuvan arkikielen saavuttaminen vaatii päivittäistä vuorovaikutusta suomenkielisten kanssa. Osallistumalla varhaiskasvatukseen lapsi oppii suomen kieltä luonnollisessa ympäristössä toimimalla, leikkimällä ja keskustelemalla muiden lasten ja aikuisten kanssa. Samalla kun lapsi oppii suomen kielen, tutustuu hän myös suomalaiseen kulttuuriin.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille annettava suomen kielen opetus perustuu varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä opetussuunnitelmaan ([liite 9](#)). Opetussuunnitelma on suuntaa antava ja sitä käytetään soveltaen lapsen tarpeiden mukaan. Opetuksen tukena toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

S2-opetuksen tehtävänä on kehittää lapsen suomen kielen taitoa niin, että hän pystyy ilmaisemaan itseään, ymmärtämään ja tulemaan ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Lasta rohkaistaan ja ohjataan kokonaisvaltaisesti, jotta hänestä tulee aktiivinen puhuja ja kuuntelija.

Vertaisryhmä on tärkeä kielen oppimiselle. Lapsi oppii kieltä vuorovaikutuksessa muiden kanssa toimimalla, leikkimällä ja keskustelemalla. Lapsen sanavarasto on usein suppea ja hän tarvitsee aikuisen tukea pystyäkseen toimimaan vertaisryhmässä. Tavoitteena on, että lapsi on tasavertainen ryhmän jäsen.

Kaikki varhaiskasvatuksen hoito-, kasvat- ja opetustilanteet mahdollistavat suomen kielen harjoittelun. Perushoidon ja arkirutiinien merkitys kielen oppimisessa on kaikissa ikävaiheissa suuri. Arjen toiminnoissa korostuvat lapsen oma toimiminen, aikuisen antama malli ja toiminnan sanoittaminen. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä toiminnallisempaa hänen opetuksensa tulee olla. Varsinaisia opetustuokioita sekä ohjattuja leikkituokioita voidaan järjestää myös pienryhmissä tai lapsen kanssa erikseen.

S2- opetuksen sisältö valitaan arkielämän perustanastosta ja opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat sanavaraston kartuttaminen, käsitteiden harjaannuttaminen, toimintaohjeiden ymmärtäminen ja noudattaminen. Opetusmenetelmiä ja välineitä ovat esim. kuvien käyttö kommunikoinnin tukena, selkokirjojen lukeminen, ja kielen oppimista tukevat leikit ja pelit. Oppimista tuetaan käyttämällä useita aistikanavia.

Lapsen taitoja ja suomen kielen oppimista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti sovitulla kartoitusmenetelmillä sekä ryhmätilanteiden ja lapsen kaiken toiminnan havainnoinnilla.

Monikulttuuristen perheiden kanssa yhteistyöhön varataan riittävästi aikaa ja tarvittaessa käytetään tulkkia apuna. Maahanmuuttajalapsille tehdään alkukartoitus puheen- ja kielenkehityksen arvioimiseksi. Jokaiselle eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen S2-oppimissuunnitelma, joka on osa lapsen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelmalla taataan tavoitteellinen ja pitkäjänteinen opetus.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tuetaan henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla. Annettu tuki muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatuksessa kokonaisvaltainen tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville. Tuki järjestetään tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen sekä lasta hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa ja toteutetaan inklusion periaatteita noudattaen.

Varhaisen tuen keinoin edistetään lapsen kasvua kehitystä ja oppimista sekä ennalta ehkäistään monimuotoisten ongelmien syntymistä ja laajentumista.

Tukea järjestettäessä painotetaan lapsen vahvuuksia sekä kokonaisvaltaisen kehityksen ja oppimisen tarpeita. Yksilölliset sekä yhteisölliset tarpeet sekä oppimisympäristön joustavat ratkaisut otetaan huomioon tuen tarvetta määriteltäessä. Onnistumisen kokemukset ja hyväksytyksi tuleminen tukevat myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa tuen tarpeen havainnointi sekä tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle, koulutuksensa ja vastuidensa mukaan.

Tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyö on tärkeää. Lapsen huoltajat, varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä muu varhaiskasvatushenkilöstö toimivat säännöllisessä yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan osaamista hyödynnetään tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä sekä muun henkilöstön konsultoinnissa ja ohjauksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sitä.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi.

Kehityksen ja oppimisen tuki on kiinteänä osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa ja tuki annetaan joustavasti järjestäen lapsen päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä.

Lapsiryhmän kokoa arvioitaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu ja tuen tarve ja se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan.

5.2. Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Huoltajiin ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajille annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan sekä muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisen puuttamista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen. Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

Ruokolahdella varhaiskasvatus ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystyö (Eksote) toimivat tiiviissä yhteistyössä lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa.

Ruokolahden varhaiskasvatuksessa yhteistyö huoltajien kanssa on säännöllistä, jolloin lasta koskevat asiat tiedotetaan molemmille huoltajille. Yhteistyöllä varmistetaan lapsen tarvitseman tuen toteuttamista.

Muita lapsen hyvinvointia tukevia järjestelyjä Ruokolahdella on keskimäärin neljä kertaa vuodessa kokoontuva varhaiskasvatuksen moniammatillinen työryhmä (Vamo). Työryhmässä on sekä varhaiskasvatuksen, että sosiaali- ja terveydenhuollon edustajia ja sen tavoitteena on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia.

- Varhaiskasvatuspäällikkö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päivähoiton ohjaaja
- Neuvolaterveydenhoitaja
- Eksote / perhetyöntekijä

Yksittäisen lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita voidaan käsitellä ryhmässä huoltajien luvalla. Huoltajat voivat myös osallistua ryhmään oman lapsensa asioissa. Ryhmään voidaan myös kutsua muita asiantuntijoita tarpeen mukaan.

Ruokolahdella varhaiskasvatus on säännöllisessä yhteistyössä Eksoten lapsiperheiden peruspalveluiden kanssa. Yhteistyön tavoitteena on auttaa ja opastaa perheitä arjen sujuvuudessa, vanhemmuudessa sekä lasten hoidossa ja huolenpidossa.

Peruspalvelujen perhetyöntekijä osallistuu varhaiskasvatuksen moniammatilliseen työryhmään (VAMO) ja tiedottaa perhepalvelun toiminnasta mm. syksyn vanhempainilloissa.

Lappeenrannassa ja Imatralla sijaitseviin Lasten ja nuorten taloihin lapset ohjautuvat tuen tarpeen arviointiin joko huoltajien, neuvolan tai varhaiskasvatuksen toimesta. Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa täytetään tällöin alkuarvioon lähetettävä yhteistyölomake jossa kuvataan lapsen arki ja tapa toimia sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. Alkuarvion kautta lapsi ohjautuu tarvitsemansa tuen piiriin (puheterapia, toimintaterapia, fysioterapia ym.) Yhteistyössä Eksoten, sekä alueellisella yhteistyöllä Rautjärven ja Parikkalan kuntien kanssa, edistetään varhaisen tuen ja varhaisen puuttumisen mallia.

Säännöllisissä Vasu-palavereissa sekä monialaisessa yhteistyössä huoltajien sekä tutkivien ja hoitavien tahojen kanssa suunnitellaan, seurataan ja arvioidaan säännöllisesti lapselle tarjottavaa tukea varhaiskasvatuksessa. Arvioinnit ja suunnitelmat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tukea saavien lasten siirtyessä toiseen varhaiskasvatusyksikköön, ryhmään tai esiopetukseen, huolehditaan tiedonsiirrosta.

5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Osallistuminen varhaiskasvatukseen on hyvä perusta lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä pulmia ennalta-ehkäistään erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja työtavoilla sekä tuen tason määrittämällä henkilökohtaisilla tukitoimilla.

Arjen tuki varhaiskasvatuksessa on turvallisuutta, myönteisen minäkuvan tukemista, opetusmenetelmien ja toimintatapojen valitsemista, sekä oppimisympäristön muokkaamista lapsen tarpeiden mukaan. Tuen tarve voi olla joko lyhytaikaista tai pitkäkestoisempaa. Lyhytkestoisessa tuessa riittää usein kevyet järjestelyt, esim. oppimisympäristön muokkaus. Pitkäkestoisessa tuessa tuen säännöllisyys ja useiden tukimuotojen samanaikaisuus korostuvat.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kolmiportaista, vaikuttavuudeltaan voimistuvaa tuen mallia, joka mahdollistaa joustavan tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä edelleen perusopetukseen.

Kolmiportainen tuki

- **Yleinen tuki**

Kaikille lapsille kuuluva tuen muoto, jossa kasvun ja kehityksen haasteet huomioidaan kaikessa toiminnassa. Yleinen tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

- **Tehostettu tuki**

Tehostetussa tuessa tuen muotoja tarkennetaan ja yksilöllistetään tarvittaessa. Tuki on säännöllistä, pitkäjänteistä sekä suunnitelmallista ja voi sisältää useita erilaisia tuen muotoja. Tehostettuun tukeen siirtyminen edellyttää monialaista näkemystä lapsen tuen tarpeesta ja tuen tarpeen lisääntymisestä. Esiopetukseen siirryttäessä lapselle laaditaan monialaisessa yhteistyössä laadittu pedagoginen arvio, josta ilmenevät tuen sovitut käytänteet. Tehostettu tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

- **Eriytynyt tuki**

Erityinen tuki perustuu säännöllisyyteen sekä monialaiseen yhteistyöhön ja edellyttää erityisen tuen päätöksen tekemistä. Luonteeltaan erityinen tuki on usein yksilöllistettyä, tiivistä kuntoutusta, opetusta ja toimintaa. Erityiseen tukeen siirryttäessä lapselle laaditaan monialainen pedagoginen selvitys. Jos lapsi kuuluu pidennetyn 11-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin, hän aloittaa oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen 5-vuotiaana. Pidennetyssä oppivelvollisuudessa oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana oppivelvollisuuteen kuuluvalla esiopetuksella. Lapsen etu on määräävä tekijä suunniteltaessa oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen aloittamista joko varhaiskasvatuksessa tai esiopetusryhmässä. Pidennetyssä oppivelvollisuudessa lapselle laaditaan monialaisesti henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, Hojks.

Kaikilla tuen tasoilla toimitaan yhteistyössä huoltajien ja monialaisten yhteistyötahojen kanssa hyödyntäen varhaiskasvatuksessa suoritettavaa jatkuvaa arjen havainnointia. Pedagogisia, rakenteellisia sekä lapsen hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä toteutetaan kaikilla tuen tasoilla.

Rakenteellinen, pedagoginen ja hyvinvoinnin tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle annettava tukea voidaan toteuttaa muokkaamalla oppimisympäristöä lapsen tarpeiden mukaan, käyttämällä erilaisia pedagogisia menetelmiä tai konsultoida esim. sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita.

- Oppimisympäristöjen muokkaus
- Pienryhmätoiminta
- Yksilölliset oppimistuokiot
- Yksilöllinen ohjaus
- Henkilökohtainen avustaja
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi ja ohjaus
- Apuvälineet
- Digitaalinen ohjaus (esim. oppimispelit)
- Varhaiskasvatus lastensuojelun tukitoimena
- Perhetyö

5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Ruokolahdella jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan myös lapsen saama tuki, kolmiportaisen tuen taso sekä käytössä olevat pedagogiset, rakenteelliset ja lapsen hyvinvointia tukevat toimenpiteet ja ratkaisut. Havainnointi, dokumentointi ja arvio tuen tarpeesta, riittävydestä ja vaikutuksesta kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan

- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet
- arjen toiminta / kodin, varhaiskasvatuksen ja yhteistyötahojen näkemys
- lapsen yksilölliset tarpeet ja huoltajien kanssa sovitut asiat
- kolmiportaisen tuen taso (yleinen, tehostettu, erityinen).
- tuen tavoitteet
- menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi kotona ja varhaiskasvatuksessa
- rakenteellinen tuki, apuvälineet, tulkitsemis- ja avustamispalvelut
- arviointi ja seuranta
- yhteistyötahot

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Ruokolahdella ei ole vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvaa varhaiskasvatusta. Ruokolahden evankelisluterilainen seurakunta järjestää kristillistä kerhotoimintaa lapsille ja perheille.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaissa uutena säännöksenä varhaiskasvatuksen järjestäjälle on säädetty velvoite arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Varhaiskasvatuksen arviointi on osa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) toimintaa. Kansallisen tason arviointiin kohdistuvien kyselyjen vastaamisesta huolehditaan ja kyselyt kohdennetaan vastattaviksi niille henkilöille, joilla on aito tietous asiasta. Kyselyjen tarkoitus on olla myös osa toiminnan itsearviointia ja niiden läpikäyminen asianosaisten kanssa hyödyntää toiminnan kehittämistä.

Varhaiskasvatukselle laaditaan työn tukemiseksi ja sisällölliseksi kehittämiseksi vuosittain koulutussuunnitelma henkilöstön tarpeiden ja kehittymistavoitteiden pohjalta.

Varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään tarvittaessa ja se hyväksytään lautakunnassa. Arvioinnissa hyödynnetään myös asiakaskyselyjä sekä henkilöstölle kohdennettuja työhyvinvointia ja työtyytyväisyyttä mittaavia kyselyjä.

Yksikötason arvioinnissa hyödynnetään tiimien itsearviointia ja kehityskeskusteluja. Arvioinnin avulla kartoitetaan saavutetut tavoitteet sekä tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esille kehittämistarpeita. Tavoitteena on varhaiskasvatuksen sisällöllinen kehittäminen sekä yhteisistä toimintatavoista sopiminen.

Ruokolahdella työyhteisöillä on yhdessä suunnitellut tavoitteet. Päiväkodissa toimii useita kahden ryhmän tiimejä, joissa kehitetään ja arvioidaan toimintaa. Esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Perhepäivähoitajat kokoontuvat säännöllisesti kehittämään työtään.

Palautetta perheiden ja lasten tyytyväisyydestä toimintaan, toiminnan tavoitteiden saavuttamisesta ja yhteistyöstä saadaan parhaiten yhteisissä keskusteluissa, vanhempainilloissa sekä muussa yhteisessä toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään sähköisiä ja valtakunnallisia arviointimenetelmiä. Arvioinnin tuloksista tiedotamme huoltajia, henkilöstöä ja päättäjiä. Lapsen huoltajilla on myös mahdollisuus tulla keskustelemaan varhaiskasvatuksen arjesta ja antaa palautetta, mikäli siihen on aihetta. Perheiltä tulleet palautteet käydään läpi työpaikka-/ tiimipalaverissa ja niistä tiedotetaan esimiehille.

Varhaiskasvatustyön ja arvioinnin kehittäminen on osa jokaisen varhaiskasvatuksen työntekijän ja tiimin arkityötä. Arviointia tehdään jatkuvasti suhteessa omaan työhön, työyhteisöön ja lapsiin yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan. Pedagogisen dokumentoinnin pohjalta tehtyä toiminnan suunnitelua arvioidaan jatkuvasti ja arvioinnin tuloksista tiedotetaan perheitä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ennen sen vuosittaista päivittämistä ja uuden laatimista yhdessä lapsen, vanhempien ja henkilökunnan kanssa.

8. Liitteet:

Liite 1. Lääkehoitosuunnitelma - ohje Eksote

Varhaiskasvatus

LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

Lääkehoitosuunnitelman perustana on Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2006 julkaisema opas Turvallinen lääkehoito, Valtakunnallinen opas lääkehoidon toteuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Oppaan pohjalta varhaiskasvatyksyksiköissä tehdään lapselle tarvittaessa Lapsen lääkehoitosuunnitelma.

Varhaiskasvatuksessa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa lasten lääkehoitoa toteutetaan erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisen koulutuksen saaneiden työntekijöiden toimesta. Toimintaympäristöjä, joissa lääkehoitoa toteuttavat muut kuin terveydenhuollon koulutuksen saaneet henkilöt, kutsutaan Turvallinen lääkehoito -oppaassa lääkehoidon epätyypillisiksi alueiksi. Lääkehoitoon peruskoulutukseltaan kouluttamaton henkilö voi osallistua luonnollista tietä (suu, nenä, silmät, korvat, peräaukko) annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa tai yksilökohtaisen suunnitelman ja tarvittavan lisäkoulutuksen jälkeen.

Yksiköissä toteutettava lääkehoito

Varhaiskasvatuksessa annettava lääkehoito on yleensä satunnaista ja/tai oireen mukaista lääkehoitoa.

Hoidon tarpeen kiireellisyyden mukaan tilanteet voidaan jakaa seuraavasti

1. Välitöntä hoitoa vaativat

- Anafylaksian (äkillinen, allerginen, shokkityyppinen reaktio) hoito
- Insuliinishokin hoito
- Kouristuksen (kuumekouritukset, epilepsia) hoito
- Astma-ahdistuksen hoito, avaava lääkitys
- Muu mahdollinen välitöntä hoitoa vaativa hoito

2. Pitkäaikaissairauden ylläpitohoito lapsen henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman mukaan.

3. Mahdolliset muut lääkärin määräämät välttämättömät hoitopäivän aikana annettavat lääkkeet.

Yksiköissä sovitaan seuraavista käytännöistä:

- lääkehoidon tai riittävän reagointivalmiuden vaatima informointi

- lääkkeen antamiseen liittyvä koulutus ja lääkeannostelulupa tarvittaessa niissä tapauksissa kun on kysymys muusta kuin suun kautta annettavista lääkkeistä. Koulutus ja lupa Eksoten lastentautien poliklinikan kautta, lomake liitteenä.
- menettelytavat riskitilanteissa toimintaympäristön ulkopuolella tapahtuvassa toiminnassa esim. retket
- yksilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatiminen
- kirjaamis- ja tiedottamiskäytäntö, mistä tulee tarkasti selvittää
 - mitä lääkettä on annettu ja kuinka paljon
 - kenelle lääke on annettu
 - kuka lääkkeen on antanut
 - milloin lääke on annettu

Lääkehoitoon liittyvät toimijat ja tehtävät

Varhaiskasvatussyksikön johtaja vastaa tämän suunnitelman ”jalkauttamisesta” oman yksikkönsä toimintaan. Lisäksi tulee varmistaa, että yksikössä on käytettävissä riittävä tieto ja asiantuntemus. Yksikön johtaja vastaa lapsen kasvatuksen ja opetuksen järjestämisen kannalta oleellisen tiedon siirtämisestä kasvatusta- ja opetustoimissa, huomioiden tietojen arkaluonteisuuden. Tietoja käsitellään ammatillisesti ja huolehditaan siitä, että tieto ei kulkeudu ulkopuolisille.

Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on käytettävissä. Huoltajat tuovat lääkkeitä alkuperäispakkauksissa, siten että lääkärin määräys (lääkkeen nimi, vahvuus, annostus ja lapsen nimi) on luettavissa. Huoltaja vastaa myös lapsen lääkkeen toimittamisesta ja tiedon siirtämisestä tarvittaessa toiseen hoitopaikkaan (esim. varahoitopaikkaan). Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lääkkeen antaja vastaa siitä, että hän toimii tehdyn suunnitelman mukaisesti. Yksikön johtaja vastaa lääkkeiden turvallisesta säilyttämisestä lasten ulottumattomissa. Lääkkeet tulee olla merkitty niin että jokainen aikuinen löytää ja tunnistaa lapsikohtaiset lääkkeitä sekä niiden annosteluohjeet.

Kukin yksikön aikuinen vastaa hätätilanteessa ensiaputoimenpiteistä.

Lapsen lääkehoidon suunnitelmat

- **Lapsen lyhytaikaisen lääkehoidon suunnitelma**

Varhaiskasvatuksessa annetaan vain lääkärin lapselle määräämiä reseptilääkkeitä, jotka ovat välttämättömiä antaa hoitopäivän aikana. Lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa ja siitä on käytävä ilmi annostus. Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on käytettävissä varhaiskasvatuksessa. Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lyhytaikaisen lääkehoidon suunnitelma laaditaan kun on kysymys lapsen kuuriluonteisesta lääkehoidosta. Se tehdään yhdessä huoltajien kanssa. Lomakkeeseen kirjataan erikseen se, jos lääkkeen antaminen ei jostain syystä onnistu. Huoltajiin ollaan välittömästi yhteydessä tällaisessa tilanteessa.

Lääkehoitosuunnitelmaa säilytetään salassapito-ohjeistusten mukaisesti lapsiryhmässä lääkekuurin ajan. Sen jälkeen suunnitelma siirretään lapsen virallisten papereiden yhteyteen.

- **Pitkäaikaissairaalan lapsen lääkehoidon ja/tai muiden hoitotoimenpiteiden suunnitelma**

Lapsikohtaisen lääkehoidon tai muiden hoitotoimenpiteiden tarpeen on arvioinut ja suunnitellut lasta hoitava taho, jota voidaan tarvittaessa käyttää asiantuntijana. Suunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen huoltajan kanssa. Sitä laadittaessa sovitaan lapsen lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet ja millä laajuudella ja toimenpiteillä näihin tarpeisiin pystytään vastaamaan. Lääkehoitosuunnitelma laaditaan aina kun lapsella on lääkärin määräämä lääkitys.

Suunnitelmaan kirjataan:

- mistä sairaudesta tai oireesta on kyse
- milloin lääkehoitoa tai muita hoitotoimenpiteitä tarvitaan
- keiden on tarpeen tietää suunnitelmaan kirjatusta asioista
- missä lääkettä tai hoitotoimenpiteisiin tarvittavia välineitä säilytetään
- miten lääke annetaan tai miten hoitotoimenpiteet suoritetaan
- kuka lääkkeen antaa tai hoitotoimenpiteen suorittaa
- mitä muita toimenpiteitä kuin lääkkeen antamista tilanne edellyttää
 - sairasauton kutsuminen
 - ilmoittaminen vanhemmille
 - mitä oireita seurataan
 - muita lääkkeen antamiseen liittyviä toimenpiteitä (esim. verensokerin mittaaminen)
- milloin lääkkeen antamisesta informoidaan huoltajia (esim. kohtauslääkityksen käyttäminen tai lääkkeen antamisen epäonnistuminen)
- millaista osaamista tarvitaan, kuka kouluttaa, ketä koulutetaan
- miten varmistetaan lääkkeen antajien tai hoitotoimenpiteiden suorittajien riittävä osaaminen
- lääkkeen tai käytetyn välineen hävittäminen
- suunnitelman tarkistaminen

Liite 2. Kiusaamisen ehkäisy -suunnitelma

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja tilanteisiin puuttuminen Ruokolahden kunnassa

Ruokolahden kunnan varhaiskasvatuksessa kiusaamiseen puuttumista ja sen ehkäisyä pidetään tärkeänä osana kasvatustyötä. Tavoitteenamme ovat turvallinen ympäristö sekä positiiviset vuorovaikutussuhteet niin lasten kuin aikuistenkin kesken. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma tulee sisältyä esiopetussuunnitelmaan ja sen huomiointi päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä kaikessa päivähoiton pedagogisessa työssä on tärkeää. Vanhempien sitouttaminen kiusaamisen ehkäisyyn mm. arvokeskustelun kautta on tavoiteltavaa kasvatussyhteistyön hengessä. Myös koko päivähoitoyksikön sitoutuminen kiusaamisen suunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen ja arviointiin nähdään tärkeänä.

Kiusaaminen voi olla joko epäsuoraa (vastaamatta jättäminen, seurasta poissulkeminen, kaverisuhteiden/ leikkien sotkeminen, toisesta ”selän takana” puhuminen) tai suoraa

(fyysinen väkivalta, toisen omaisuuden tuhoaminen).

Kiusaamisen määrittelyssä on tärkeää huomioida lapsen oma kokemus ja näkemys kiusaamisesta, lapsen äänen kuuleminen. Lasta rohkaistaan ja kannustetaan kertomaan kokemuksistaan avoimesti ja niihin suhtaudutaan aikuisen taholta asiaankuuluvalla vakavuudella. Luonnollisesti lapsen kyky arvioida tilannetta on otettava huomioon.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy perustuu lapsiryhmän hyvään tuntemiseen ja ryhmäyttämiseen jo toimintakauden alkuvaiheessa. Tämä vaatii aikuiselta tunneherkkyyttä ja läheistä, luottamuksellista suhdetta lapsiin. Aikuisten on välttämätöntä keskustella yhteisesti asenteistaan kiusaamisesta jotta voidaan sopia yhteiset toimintatavat kiusaamisen ennaltaehkäisyssä sekä puuttumisessa. Positiivista vuorovaikutusta ja palautetta niin lasten kuin aikuistenkin kesken pidetään tärkeänä, lapset oppivat paljon mallin kautta. Lapsia opetetaan hyväksymään erilaisia ihmissuhteita ja sietämään pettymyksiä. Lasten toiminnan havainnointi (esim.leikkitilanteet) korostuu ennaltaehkäisyn tärkeänä muotona.

Kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi. Varhaiskasvatuksen henkilöstö harkitsee kunkin tilanteen mukaan, tarvitaanko selvittelyyn vanhempia mukaan. Vanhempien on kuitenkin aina oltava tietoisia tilanteista. Seuraamusten tulee olla oikeudenmukaisia suhteessa tapahtuneeseen, tasapuolisia mutta samalla myös yksilöllisiä. Anteeksipyyttämisen merkitystä on hyvä pohtia lasten kanssa.

Konkreettiset kiusaamisen ehkäisyn sekä jo syntyneiden tilanteiden selvittämisen tavat kukin yksikkö pohtii itse ja kirjaa ne omiin suunnitelmiinsa.

Varhaiskasvatuksen kiusaamista ehkäisevästä työstä kerrotaan vanhemmille jo syksyisissä vanhempainilloissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevissa keskusteluissa. Kuten kaikkea muutakin suunnitelmallista kasvatustyötä, myös kiusaamiseen liittyvää suunnitelmaa arvioidaan ja tarkastellaan jatkuvasti. Tarkemmat toimipistekohtaiset kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmat tulee olla helposti saatavilla ja arjen työvälineinä.

Liite 3. Varhaiskasvatuksen liikenneturvallisuussuunnitelma

RUOKOLAHDEN VARHAISKASVATUKSEN LIIKENNETURVALLISUUSSUUNNITELMA

Ruokolahden varhaiskasvatus on ollut mukana Imatran seudun liikenneturvallisuussuunnitelman laadinnassa. Varhaiskasvatukseen on laadittu suunnitelma, jota noudatamme ja päivitämme.

Huomioimme päiväkodin liikennejärjestelyjen ja saattoliikenteen turvallisuudesta sekä ohjeistamme huoltajia turvallisesta saattoliikenteestä.

Tiedotamme huoltajia liikenneturvallisuusasioista esim. lasten kuljettamisesta ja jaamme linkkejä liikenneturvallisuusaineistoihin.

Työmaa-alueista tiedotetaan ja kulkureitit ohjeistetaan yhteistyössä urakoitsijoiden kanssa.

Liikenneturvallisuustyötä suunnitellaan ja toteutetaan. Liikennekasvatus on varhaiskasvatuksen arkea ja sitä toteutetaan käytännössä aina, kun retkeillään ja liikutaan lähialueilla. Liikennesääntöjä ja tien ylitystä opetellaan sekä heijastimen käyttöön kiinnitetään huomiota. Lapsille järjestetään liikenneturvallisuuteen liittyviä tapahtumia ja teemapäiviä.

Liikenneturvallisuusmateriaalia hankitaan ja tutustutaan Liikenneturvan palveluihin ja nettisivuihin.

Liikenneturvallisuusosaamista ylläpidetään henkilökunnan koulutuksilla muutaman vuoden välein.

Toiminnassa hyödynnetään Liikenteen Turvapupu-sivustoa.

Lapset ja henkilökunta käyttävät turvaliivejä ulkoilussa ja retkillä.

Kouluun lähtevien lasten kanssa keskustellaan tulevasta koulumatkasta keväällä ja huoltajia kehoitetaan harjoittelemaan koulumatkaa yhdessä lapsen kanssa.

Liite 4. Varhaiskasvatussuunnitelmien koontilomake

LIITE 4: VARHAISKASVATUSSUUNNITELMIEN KOONTILOMAKE

<i>Lapsi</i>	<i>Ikä</i>	<i>Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen</i>	<i>Lapsen vahvuudet</i>

Liite 5. Vapaan leikin havainnointikaavake

PULMISTA RATKAISUIHIN

Satu Repo/kehittämistehtävä

VAPAA LEIKKI

LAPSEN NIMI: _____

SYNTYMÄAIKA: _____

HAVAINNOIJA: _____

Vapaan leikin osa-alueet	SYKSY			KEVÄT		
	pvm:			pvm:		
Osaamisen tasot:	TARVITSEE TUKEA	HARJOITTELEE	OSAA	TARVITSEE TUKEA	HARJOITTELEE	OSAA
LEIKIN SUJUVUUS						
1.Osaa käyttää mielikuvitusta						
2. Osaa ottaa erilaisia rooleja						
3. Osaa viedä leikkiä eteenpäin						
4. Ottaa vastaan toisten leikki-ideoita						
TARKKAAVAISUUS JA KESKITTYMINEN						
5. Noudattaa sääntöjä						
6. On motivoitunut						
7. Pystyy keskittymään						
TUNTEET						
8. Hallitsee tunteitaan						
9. Osaa käsitellä pettymyksiä						

10. Osaa pukea tunteita sanoiksi						
11. Pystyy ratkomaan erimielisyyksiä						
12. Pystyy samastumaan toisten tunteisiin						
YHTEISTYÖTAIDOT						
13. Antaa muille tilaa						
14. Kuuntelee muita						
15. Menee oma-aloitteisesti vuorovaikutus-tilanteeseen						
16. Osaa jakaa						
17. Osaa luoda kaaverisuhteita						
18. Osaa neuvotella						
19. Osaa odottaa vuoroaan						
20. Ottaa muut huomioon						

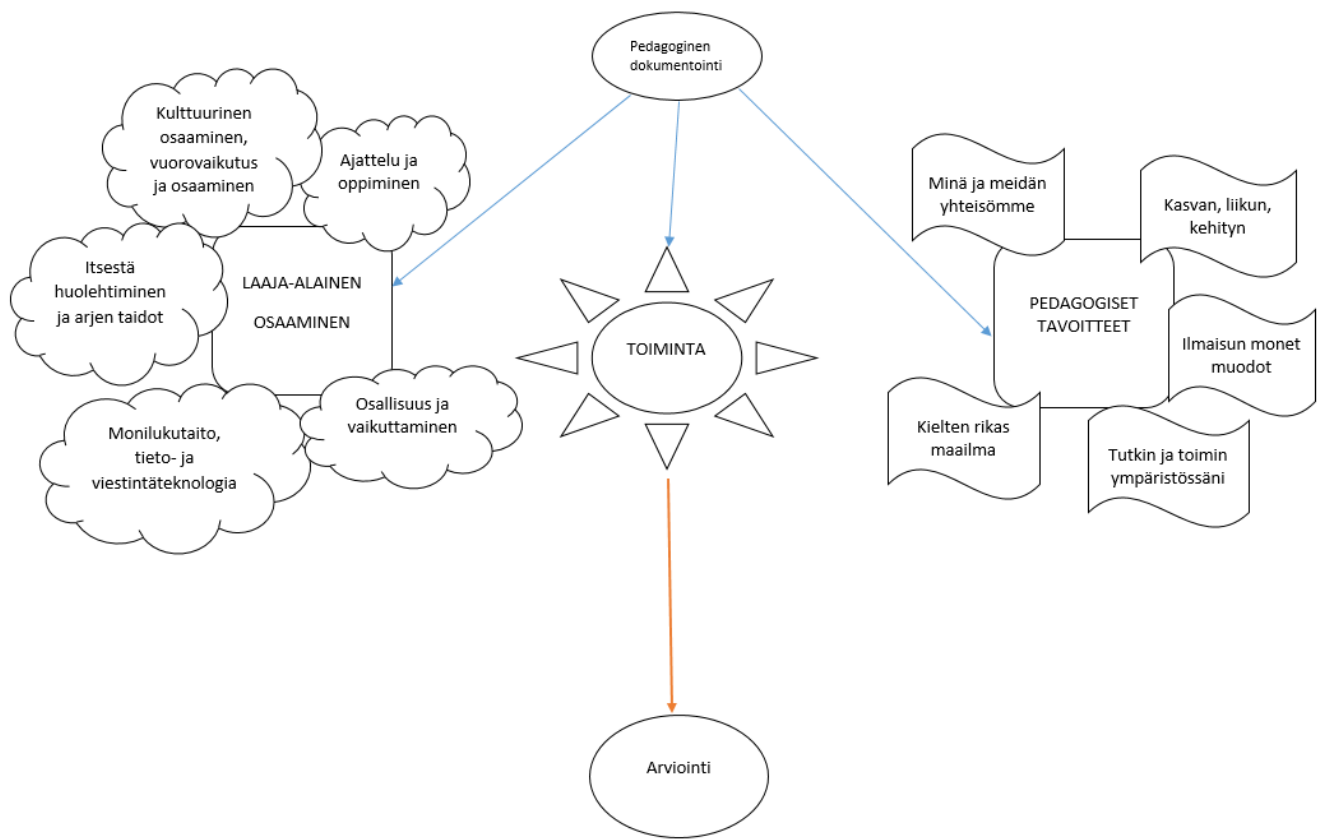
	SYKSY			KEVÄT		
LEIKKIMINEN	Yksin	Rinnakkain	Yhdessä	Yksin	Rinnakkain	Yhdessä
21. Osaa leikkiä						

Tarkennuksia ja muita huomioita:

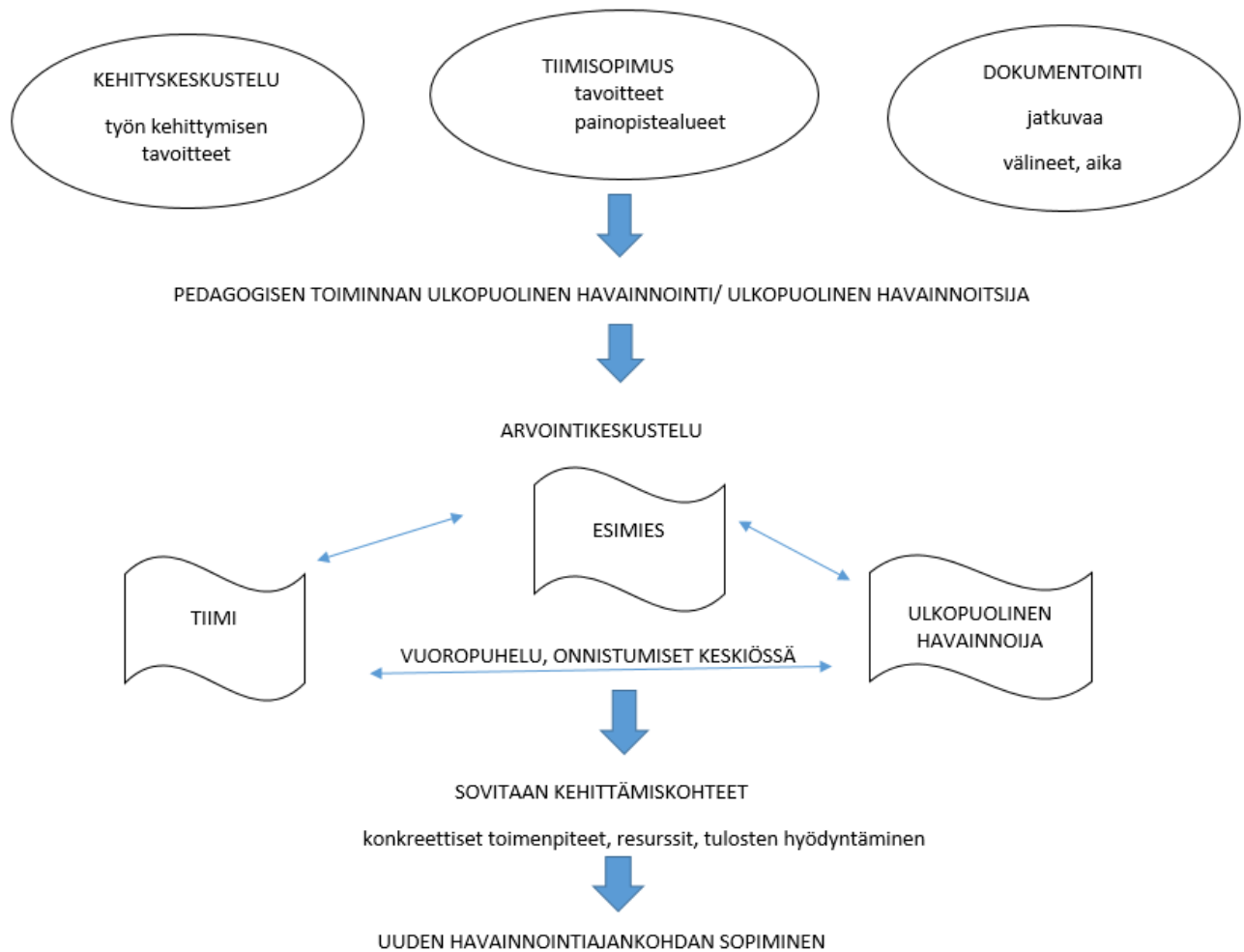
SYKSY:

KEVÄT:

Liite 6. Pedagogisen toiminnan suunnittelun ja arvioinnin kaavake

Liite 7. Pedagogisen toiminnan ulkopuolinen havainnointi

Liite 8. Lapsi varhaiskasvatuksessa havainnointilomake

LAPSI VARHAISKASVATUKSESSA HAVAINNOINTILOMAKE

Nimi _____ syntymäaika _____

1. Lapsen päivittäistoiminnot (ruokailu, wc, lepo, ulkoilu, pukeminen)

2. Millaisia ovat lapsen leikit ja sosiaaliset taidot (yhdessä toimiminen aikuisten ja lasten kanssa?)
Miten lapsi käyttäytyy uusissa tilanteissa?

3. Miten lapsi ilmaisee tunteitaan (elein, ilmein, sanoin ja teoin) ja sietää pettymyksiä?

4. Miten lapsi keskittyy aloittamaansa tehtävään ja leikkiin? Millaiset ovat hänen työskentelytaitonsa (työrauhan antaminen, vuoron odottaminen, sääntöjen noudattaminen)?

5. Kuvaile lapsen kädentaitoja (esim. piirtäminen, maalaaminen, leikkaaminen, kätisyys, kiinnostus kuvalliseen ilmaisuun).

6. Millainen on lapsen puheen ja kielen kehitys (kuullun ymmärtäminen, ohjeiden mukaan toimiminen ja puheen tuottaminen)?

7. Kuvaile lapsen liikkumiseen liittyviä taitoja ja tottumuksia.

8. Kuvaile lasta tällä hetkellä (luonne, kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet).

Paikka ja aika:

Allekirjoitukset:

Suomi toisena kielenä (S2)

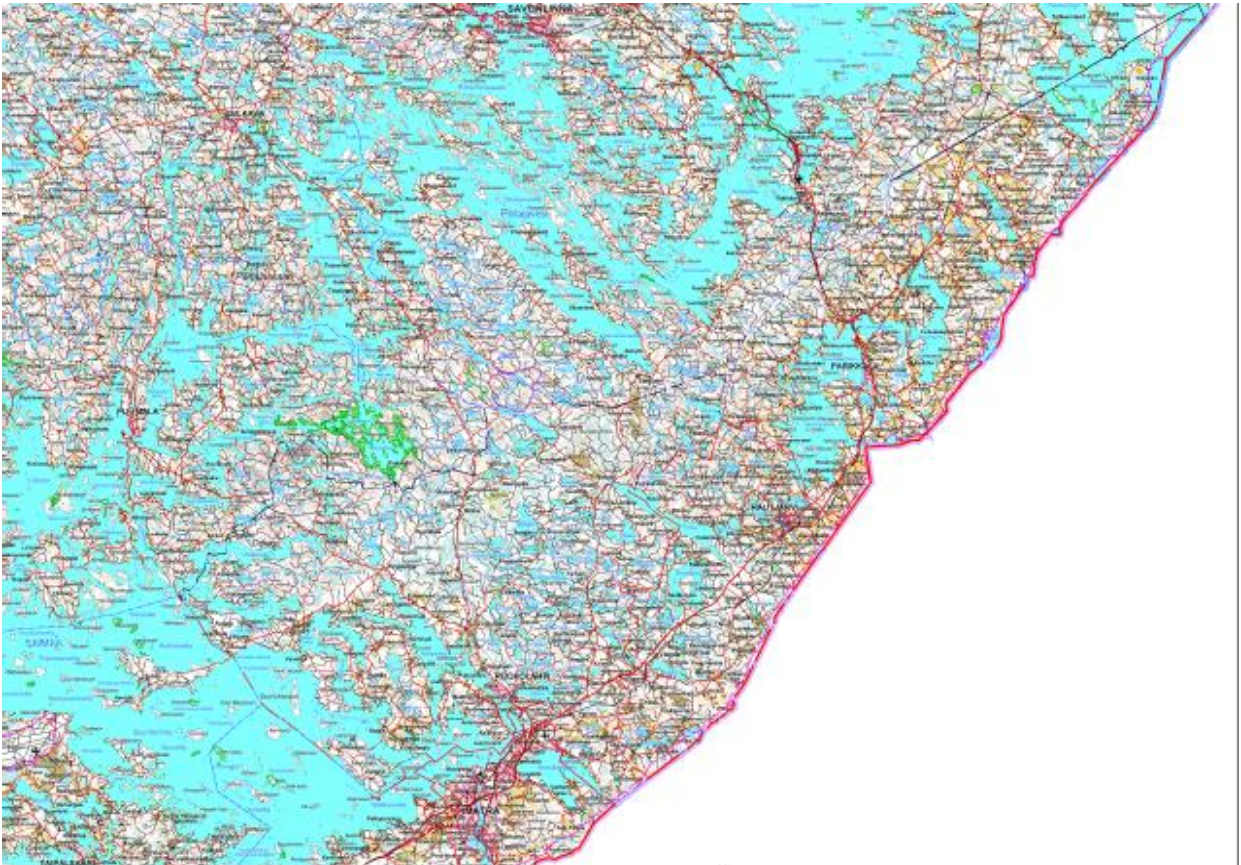
Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

PARIKKALA

RAUTJÄRVI

RUOKOLAHTI

2014

Työryhmä

Ikonen Sari / varhaiskasvatuksen opettaja / Ruokolahti

Kettinen Marita / erityisopettaja / Parikkala

Kokkonen Sari / varhaiskasvatusjohtaja / Parikkala

Pulkkinen Tuula / päiväkodin vastaava opettaja / Rautjärvi

Rantanen Jelene / päiväkodin vastaava opettaja / Rautjärvi

Vesivalo Aira / varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja / Ruokolahti

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Johdanto	2-3
1. Kotouttaminen	3-5
2. Suomi toisena kielenä varhaiskasvatuksessa	5
2.1 Opetuksen lähtökohdat sekä opetuksen järjestäminen Parikkalassa, Rautjärvellä ja Ruokolahdella	5-6
2.2 Oppimisen ja kehityksen tukeminen	6-7
2.3 Oppimisympäristö	7
2.4 Kasvatuskumppanuus	7-8
3. Puheen- ja kielenkehitys	9-11
3.1 Kielen kuuntelu ja ymmärtäminen	11
3.2 Puhuminen	11
3.3 Kielellinen vuorovaikutus	12
3.4 Lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet	12
3.5 Kielen rakenne	13
4. Kaksikielisyyden omaksumisprosessi ja toisen kielen oppiminen	13
4.1 Suomen kielen ominaispiirteitä	14-15
5. Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen tavoitteet	15
6. Dokumentointi ja arviointi	16
7. Valmistava opetus	16-17
7.1 Valmistavan opetuksen tavoitteet	17-19
8. Tulkkipalvelu	20
8.1 Tulkin toiminta	21
8.2 Tulkkauspalveluja tuottavia tahoja	22
9. Kielenkartoitus- ja arviointimenetelmiä / toimintamateriaaleja ja linkkejä	22-23
Sanastoa	24-25
Lähteet	
Liitteet	Tutustumiskeskustelulomake Suomi toisena kielenä - vuosisuunnitelma Lapsen henkilökohtainen S-2 suunnitelma Valmistava opetus/ todistus esiopetuksesta

Johdanto

Tämä varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä Parikkalan, Rautjärven ja Ruokolahden kuntien kanssa. Jatkossa suunnitelmasta käytetään lyhennettä S2 -opetussuunnitelma. Suunnitelman tarkoituksena on antaa kokonaiskuva suomi toisena kielenä opetuksen järjestämisestä, tavoitteista, sisällöistä sekä arvioinnista. Suunnitelma ohjaa monikulttuuritaustaisten / maahanmuuttajataustaisten lasten suomi toisena kielenä opetusta ja se perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) ja esiopetussuunnitelman (2010) perusteisiin.

Kuntien varhaiskasvatushenkilöstö perehdytetään opetussuunnitelman käyttöön yhteisellä koulutuspäivällä marraskuussa 2013

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen piiriin lasketaan Suomessa kuuluvaksi lähinnä alle kouluikäisten lasten palvelut kuten päivähoito ja esiopetus sekä lisäksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Varhaiskasvatus ja esiopetus muodostavat suunnitelmallisen, tavoitteellisen ja johdonmukaisen jatkumon, jossa hoito, kasvatus ja opetus (educare) yhdistyvät sisällölliseksi ja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsella on oikeus kahden kieleen ja kulttuuriin. Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen tavoitteena onkin lapsen toimiva kaksikielisyys, jolloin lapsi kykenee käyttämään sujuvasti sekä omaa äidinkieltään että suomenkieltä. Oman äidinkielen hallinta edistää lapsen kielellistä kehitystä ja kulttuuri-identiteettiä sekä luo pohjan toisen kielen oppimiselle. Lapsen äidinkieli on kieli, jonka hän on oppinut ensin ja johon hän samaistaa itsensä. Vastuu lapsen äidinkielen ylläpitämisestä on perheellä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on kuitenkin tukea lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilymistä ja kehittymistä yhteistyössä vanhempien kanssa. Äidinkielen tärkeyttä tulee korostaa lapsen tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi. Samalla kun lapsi oppii suomen kielen, tutustuu hän myös suomalaiseen kulttuuriin.

Opetussuunnitelma on suuntaa antava. Sitä käytetään soveltaen lapsen tarpeiden mukaan. S2- opetusta annetaan kaikille monikulttuuritaustaisille lapsille. S2- opetussuunnitelma toimii varhaiskasvatuksen työntekijöiden käytännön työvälineenä.

Taustatietoja

Edu.fi: *”Perusopetuksessa maahanmuuttajille opetetaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen / ruotsin kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen. Näillä oppilailla suomen / ruotsin kieli toisena kielenä on samanaikaisesti sekä opiskelun kohde että opiskelun väline. Suomi toisena kielenä opetuksen päämääränä on, että oppilas saavuttaa sellaiset kielen perustaidot, että hän pystyy toimimaan ja opiskelemaan kyseisessä kieliyhteisössä. ”*

”Ylioppilastutkintoasetuksen 11 §:n mukaan kokelas, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, voi äidinkielen kokeen sijasta suorittaa suomi/ruotsi toisena kielenä -kokeen. Koe antaa opiskelijalle jatko-opintokelpoisuuden.”

“Ammatillisessa peruskoulutuksessa äidinkielen opinnoissa maahanmuuttajat voivat opiskella suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaisesti ja heidät arvioidaan sen kriteerien perusteella. Suomi toisena kielenä opetusta järjestetään joskus erillisessä opetusryhmässä tai tukiopetuksen turvin. Tavallisesti opiskelijat osallistuvat äidinkielen tunneille muiden opiskelijoiden kanssa ja saavat eri tavoitteiden mukaisia tehtäviä. Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet on opetussuunnitelman perusteissa (kaikissa tutkinnoissa) selostettu omana kohtanaan. Samoin arviointikriteerit tyydyttävän suorituksen tasolle on mainittu.”

1. Kotouttaminen

Etelä-Karjalan kotouttamissuunnitelma

Kotouttamisesta säädetään kotouttamislaissa (1386/2010). Kotouttamisella tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttaja hankkii sellaisia tietoja ja taitoja, että hän selviää suomalaisessa yhteiskunnassa. Maahanmuuton alkuvaiheessa tulee huolehtia siitä, että kaikki maahanmuuttajat saavat perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Maahanmuuttajaa ohjataan, miten toimia uudessa maassa ja mistä saa tietoa ja tarvittavia palveluita. Riittävä suomen kielen taito on perusedellytys kiinnittymiselle uuden yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Eri-ikäisenä maahan tulleiden tulisi mahdollisimman nopeasti päästä kuulemaan, käyttämään ja oppimaan suomen kieltä.

Monikulttuuritautaisella lapsella tarkoitetaan lasta, jonka ensi kieli on muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani, viittomakieli tai joka käyttää muuta tai muita kuin edellä mainittuja kieliä perhepiirissään ja jonka molemmat vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahanmuuttajia. Usein suomen kieltä osaamaton lapsi ei ole kielitaidoton, vaan hän puhuu omaa äidinkieltään ja yrittää sen pohjalta oppia toista kieltä. Alle kouluikäisten lasten kielen kehittymistä tukee oman äidinkielen vahva oppiminen. Lapsi voi vanhemman kanssa opetella suomen kieltä päiväkodissa tai seurakuntien tai järjestöjen ylläpitämissä kerhoissa. Osa-aikainen tai kokoaikainen päivähoito ja esiopetus ovat tärkeitä kielen oppimista tukevia varhaiskasvatuspalveluita.

Koti ja perhe muodostavat ihmisen elämän tärkeimmän lähitukiverkoston ja perheen merkitys kotoutumisessa on keskeinen. Lapselle suhteet omiin vanhempiin ovat ensisijaisia ihmissuhteita ja tasapainoinen suhde lasten ja vanhempien välillä on turvallisen ja eheän kasvun edellytys. Tuki koko perheen toimivalle vuorovaikutukselle tulee nostaa keskeiselle sijalle. Monikulttuuritautaisille lapsille osallistuminen varhaiskasvatuspalveluihin on tärkeää heidän kehityksensä, kouluvalmiutensa ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisen kannalta.

Kotoutumiselle aiheuttaa riskejä yksinhuoltajuus, luku- ja kirjoitustaidottomuus, vanhempien eristäytyneisyys ja masentuneisuus, monilapsisuus sekä vammaisuuden tai muun seikan takia erityistarpeessa oleva perhe.

Varhaiskasvatuksessa lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) yhteistyössä huoltajien, lapsen itsensä (ikä ja kehitystaso huomioiden) ja muun lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta vastuussa olevan kasvatushenkilöstön kanssa.

Suomeen muuttaneille, päivähoidossa aloittaville ja suomea osaamattomille lapsille tehdään kotoutumissuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa, ellei heille ole tehty sitä muualla. Maahanmuuttajataustaiselle lapselle laadittava suomi toisena kielenä suunnitelma on yksi osa kotoutumissuunnitelmassa määriteltyjä kotoutumista edistäviä toimia. Kaikille 3-vuotiaille maahanmuuttajalapsille tehdään alkukartoitus puheen – ja kielenkehityksen

arviointimenetelmällä ja sen jälkeen suomen kielen oppimissuunnitelma, jonka voi sisällyttää lapsen vasuun. Esioppilaille laadittava kotoutumissuunnitelma ja suomen kielen oppimissuunnitelma voidaan sisällyttää esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. (www.eksote.fi).

Laki kotoutumisen edistämisestä **30.12.2010/1386**

* luku 3 / kotoutumisen edistäminen paikallistasolla (alkukartoituksen tekee työ- ja elinkeinotoimisto, kotoutussuunnitelman kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto yhdessä)

32§ Kunnan kotouttamisohjelma:

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa

30 § "Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille tässä laissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää."

2. Suomi toisena kielenä varhaiskasvatuksessa

2.1 Opetuksen lähtökohdat sekä opetuksen järjestäminen Parikkalassa, Rautjärvellä ja Ruokolahdella

Parikkala, Rautjärvi ja Ruokolahti kuuluvat Etelä- Karjalan pohjoisiin kuntiin ja ovat lisäksi liittyneet Etelä- Karjalan sosiaali- ja terveystieteisiin. Varhaiskasvatuksen käytännöt ja rakenteet ovat kunnissa samansuuntaisia.

Kuntaliitoksissa laajentuneet alueet edellyttävät varhaiskasvatuksen käytännöiltä monipuolisuutta ja joustavuutta. Päiväkotihoidon ohella hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito sekä ryhmäperhepäivähoito ovat luontevia vaihtoehtoja kunnissa, joissa välimatkat kuntakeskuksiin voivat muodostua pitkiksi. Esiopetus kunnissa toteutuu päiväkodeissa, koulujen yhteydessä sekä fyysisesti erillisinä yksikköinä.

Eri kulttuureista tulevien lasten osuus varhaiskasvatuksessa on vuosien myötä kasvanut ja monikulttuurisuudesta on tullut päivähoidon arkea. Eri päivähoitomuodot sekä esiopetus var-

haiskasvatuksessa tarjoavat kukin osaltaan monikulttuurista tukea lapsen ja perheen tarpeiden mukaan. Monikulttuurisen kasvatuksen ja opetuksen tukena kunnissa toimivat kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä koulujen laaja-alaiset erityisopettajat.

S2- opetus on eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille annettavaa suomen kielen tavoitteellista ja säännöllistä opetusta. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapselle ominaiset tavat toimia: leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen.

Kaikki varhaiskasvatuksen hoito-, kasvatus- ja opetustilanteet mahdollistavat suomen kielen harjoittamisen. Perushoidon ja arkirutiinien merkitys kielen oppimisessa on kaikissa ikävaiheissa suuri. Varsinaisia opetustuokioita sekä ohjattuja leikkituokioita voidaan järjestää myös pienryhmissä tai lapsen kanssa erikseen.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Vanhempia kannustetaan puhumaan lastensa kanssa omaa äidinkieltään, sillä oman äidinkielen rakenteiden hallinta edesauttaa myös vieraan kielen oppimista.

Sujuvan arkikielen saavuttaminen vaatii päivittäistä vuorovaikutusta suomenkielisten kanssa. Osallistumalla varhaiskasvatukseen lapsi oppii suomen kieltä luonnollisessa ympäristössä toimimalla, leikkimällä ja keskustelemalla muiden lasten ja aikuisten kanssa. Varhaiskasvatuksen turvallinen ja kannustava ilmapiiri on edellytys vuorovaikutustaitojen oppimiseen.

2.2 Oppimisen ja kehityksen tukeminen

S2 -opetuksen toteuttaminen ja arviointi kuuluvat varhaiskasvatuksen henkilöstön perustehtävään. Suomen kielen opettaminen huomioidaan kaikissa tilanteissa. Alle kolmivuotiaat lapset oppivat kieltä osana jokapäiväistä arkea. Isommille lapsille suomen kieltä opetetaan jokapäiväisen toiminnan lisäksi yksilö-, pari- ja pienryhmätyöskentelyssä. S2-opetus varhaiskasvatuksessa pohjautuu pedagogiseen suunnitteluun.

Lapsen taitoja ja suomen kielen oppimista havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomio puheen ymmärtämiseen ja tuottamiseen. Arkihavainnoinnin lisäksi käytetään materiaalia, joka on tarkoitettu suomea toisena kielenä puhuvien lasten suomen kielen kielitaidon kartoitukseen.

2.3 Oppimisympäristö

Oppimisympäristössä on huomioitava sekä fyysinen ympäristö, joka tukee lapsen havainnointia että sosiaalinen ja psyykinen ympäristö käsittäen vuorovaikutuksen toisten lasten sekä aikuisten kanssa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on luoda motivoiva ja kannustava ilmapiiri. Kun lapsi tuntee olonsa turvallisesti ja saa positiivisia kokemuksia, hänen minäkuvansa vahvistuu. Samalla luodaan pohjaa oppimiselle ja kehitykselle. Kannustavassa ja myönteisessä ilmapiirissä lapsi innostuu kokeilemaan kieltä aktiivisesti.

Oppimisympäristön tulee olla kielellisesti ja kuvallisesti tuettu niin, että se aktivoi kieltä. Kieli ja monikulttuurisuus tehdään näkyväksi esim. erilaisilla materiaaleilla (kuvilla), lauluilla ja leikeillä.

2.4 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvattajien tietoista ja tasavertaista toimintaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Monikulttuuristen perheiden kanssa tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota sillä kasvatukseen liittyvät näkemykset voivat vaatia enemmän keskustelua. Monikulttuurisessa kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvatuksen ammattilaiselta vaaditaan kulttuuripätevyyttä. Ammatilliseen osaamiseen kuuluu perustiedot eri kulttuureista, jolla on merkitys kulttuurisen monimuotoisuuden hyväksymiselle tunnetasolla sekä sille kuinka varhaiskasvattaja lopulta toimii käytännön työssä.

Monikulttuurinen kasvatuskumppanuus perustuu avoimuuteen, kunnioittavaan ja luottamukseen yhteistyöhön. Maahanmuuttajavanhemman kohtaaminen edellyttää kulttuurisensitiivisyyttä ja mielenkiintoa uutta kohtaan. On tiedostettava, että jokaisella perheellä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, esim. perheen uskonto tai vakaumus vaikuttavat siihen. Työntekijän tulee tukea perheenjäsenten samantahtista kotoutumista ja vanhempien vanhemmuutta.

Vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön tulee varata aikaa, jotta voidaan luoda luottamuksellista kasvatuskumppanuutta edellyttävä vuorovaikutustilanne. Perhe tavataan ennen kuin lapsi aloittaa päivähoitossa. Tutustumiskeskustelussa käytetään tukena lomaketta (liite). Lomakkeen kysymykset toimivat työntekijälle keskustelun pohjaksi ja vastaukset kirjataan ylös luontevan keskustelun lomassa. Jokainen vanhempi tulee kohdata yksilönä ja on tärkeätä huomioida kulttuuriset erot, sillä tiettyjen kysymysten esittäminen voidaan kokea tungettelevaksi tai osalla maahanmuuttajista saattaa olla pelko viranomaisia kohtaan. Tiedon saaminen lapsesta, perheen taustasta ja kulttuurista on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatuksen sujuvuuden kannalta. Vanhemmat ovat lastensa asiantuntijoita ja heillä on arvokasta tietoa lapsestaan. Sen ohella tapaamisessa välitetään tietoa perheelle myös suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja sen käytännöistä, suomalaisen kasvatuksen tavoitteista sekä millä keinoin ne pyritään saavuttamaan. Yhteisistä tavoitteista sopiminen ja niihin sitoutuminen takaa lapsen hyvinvoinnin. Tulkin käyttö vähentää vanhempien kieliongelmiin johtuvia väärinymmärryksiä ja arvailuja. Tulkin käyttö perustuu kielilakiin (2003/423 §18) ja tulkin tilaa viranomaisen.

Kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan erilaiset ruokailutottumukset, käyttäytymistavat sekä hygieniat - ja pukeutumissäännöt. Yhteisissä keskusteluissa vanhemmat tutustuvat varhaiskasvatuksen käytäntöön ja vastaavasti kasvattajat saavat tietoa

perheen tavoista ja kulttuurista. On tärkeää selvittää perheiden kanssa kulttuuriset tavat, tottumukset ja uskomukset. Keskusteluissa käydään läpi varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen kuuluvaa suomalaiseen kulttuuriin liittyvää toimintaa sekä kristilliseen perinteeseen liittyviä juhlia. Tavoitteena on, että maahanmuuttajataustainen perhe voisi säilyttää omaa kulttuuriperintöään, mutta samalla onnistua sopeutumaan suomalaiseen varhaiskasvatuskulttuuriin monikulttuuristen perheiden vakaumusta ja uskontoa kunnioittavalla tavalla.

3. Puheen- ja kielenkehitys

Äidinkieli on lapsen tärkein kieli. Yleensä monikielisten perheiden lapset oppivat ensin äidin kielen ja sitten suomen kielen. Vanhempien pitäisi puhua lapselle omaa äidinkieltään. Oman äidinkielen kehittyminen on ensiarvoisen tärkeää, eikä se saisi surkastua suomen kielen hyväksi. Mitä paremmin lapsi osaa omaa äidinkieltään, sitä paremmat edellytykset hänellä on oppia uutta kieltä ja muita oppiaineita. Lapsen on tärkeää tuntea, että hänen kieltään ja kulttuuriaan arvostetaan. Jos lapsen perhe ei hyväksy valtaväestön kulttuuripiirteitä, lapsi elää riskipaineissa, mikä saattaa haitata kielellistä kehitystä.

Erityisen haastavaa on erottaa, milloin lapsen vaikeudet ovat normaaleja kielen vaikeuksia ja milloin taas on kyse kielellisistä erityisongelmista tai muista oppimisvaikeuksista.

Vertaisryhmä on tärkeä kielen oppimiselle. Lapsen sanavarasto on usein suppea ja hän tarvitsee aikuisen tukea pystyäkseen toimimaan vertaisryhmässä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä toiminnallisempaa hänen opetuksensa tulee olla. Yleensä lapsi aloittaa päiväkodissa noin kolmivuotiaana oppiakseen kieltä vertaisryhmässä.

Havainnoitaessa lapsen suomen kielen kehitysvaiheita ja kartoitettaessa vanhempien kanssa lapsen oman äidinkielen taitoja voidaan hyödyntää seuraavaa *Lapsen kielen ja puheen kehitys ennen kouluikä-* luetteloa.

Ikä:

0–1 v.

- monipuolista jokeltelua
- kyky käyttää eleitä ilmaisun tukena
- 10 - 30 merkityksellistä sanaa

Milloin huolestua?

- lapsi ei seuraa ympäristöään eikä pyri vaikuttamaan siihen
- lapseen on vaikea saada kontaktia
- lapsella on vähän kommunikatiivisia eleitä
- lapsen jokertelu on vähäistä tai yksipuolisia tai sisältää niukasti konsonantteja

1– 2v.

- ymmärtää pieniä lauseita ja kehotuksia (osoittaa esineitä, ojentaa esineen pyydettyäessä)
- yli 250 merkityksellistä sanaa (yksilöllinen vaihtelu 0 - 600 sanaa)
- sanayhdistelmiä, jotka taipuvat
- lapsi oppii noin 10 uutta sanaa päivässä
- substantiivien ja verbien osuus määrällisesti suurin
- adjektiivit, pronominit ja partikkelit yleistyvät
- puheessa esiintyy taivutusmuotoja
- preesens- ja imperfektimuotoja
- monikon tunnus ja genetiivi
- partitiivi, sisä- ja ulkopaikallissijoja
- lapset käyttävät myös ´omatekoisia´ muotoja ja taivutuksia

Milloin huolestua?

- lapsella ei lainkaan sanoja tai alle 10 sanan sanasto
- ei osaa noudattaa lyhyitä ohjeita tai ymmärtää ne väärin
- ymmärtämisen vaikeudet

3v.

- puhe lähes kokonaan ymmärrettävää
- monisanaisia lauseita
- apuverbin käyttöä, eri aikamuotoja, verbin taivuttamista eri persoonissa
- käsky-, kielto- ja kysymyslauseita
- esineiden paikkaa osoittavia määreitä
- adjektiivien vertailuasteiden käyttöä
- kielellisen tietoisuuden alku: sana- ja loruleikit
- ymmärtää arkikieltä, kuuntelee pieniä kertomuksia
- puheessa voi ilmetä lievää takertelua tai sujumattomuutta

Milloin huolestua?

- äänneasu selvästi puutteellinen
- suppea tuottava sanasto
- ei taivuta sanoja

4– 6v.

- eri sanaluokan sanoja esiintyy runsaasti arkipuheessa
- kertoo tarinoita, satuilee
- hallitsee sanojen taivutusta ja lauseiden muodostamista koskevat perussäännöt
- ilmaisujen tarkentuminen tulee esille ajan ilmaisuissa, paikan ja sijainnin kuvauksessa, esineiden ja asioiden laadullisessa tarkastelussa (koko, määrä, väri, muoto)

- ymmärtää ja käyttää monipuolista ja sujuvaa kieltä
- hallitsee noin 14 000 sanaa, sanojen ääntäminen on yleiskielen mukaista
- puhe on selkeää ja rakenteellisesti oikeaa
- nimeää sujuvasti esineitä ja symboleja
- foneemisen tietoisuuden kehittyminen; lapsi oivaltaa vähitellen, että sanat muodostuvat erillisistä äänneistä, havaitsee sanojen äänne-eroja, oppii yhdistämään, poistamaan, lisäämään ja laske-
maan äänneitä
- vuorovaikutuksen perustaitojen omaksuminen; lapsi keskittyy kuuntelemaan puhetta, esittää kysy-
myksiä kuulemastaan, vastaa kysymyksiin, puhuu vuorotellen, toimii annettujen ohjeiden mukai-
sesti
- ymmärtää jo pitkiä lauseita ja käsitteellistä kieltä

Milloin huolestua?

- tuottava sanasto on suppea
- esineiden ja asioiden laadun kuvaus on epätarkkaa ja virheellistä
- vaikeuksia taivutusmuotojen hallinnassa
- ei osaa kertoa kuvasta
- puutteita vuorovaikutuksellisisissa taidoissa (tulee leikkeihin esim. tönimällä)

Lähde: Lyytinen, Lastentarha-lehti 1/ 2002 Lapsen kielenkehitys ennen kouluikää,

Kielen kuuntelu ja ymmärtäminen

Lapsella on tarve tulla toimeen ympäristönsä arkipäivän tilanteissa. Arkisia asioita ja esineitä nimetään sekä käytetään kokonaisiksi merkityksellisiä lauseita ja virkkeitä. Kuullun ymmärtä-
mistä syvennetään eri aisteja hyödyntäen. Kielen kuuntelu ja sen ymmärtäminen luo pohjaa
ääntämisen oppimiselle sekä tukee sosiaalistumista. Puheen ymmärtämiseen liittyy annettujen
ohjeiden ja pyyntöjen mukaan toimiminen sekä esitettyihin kysymyksiin vastaaminen. Vastaa-
malla kysymyksiin lapsi jäsentää kuulemaansa ja tuottaa puhetta. Kielen kuuntelussa ja ym-
märtämisessä on olennaista se miten lapsi kiinnittää huomiota puheeseen.

3.2 Puhuminen

Lasta rohkaistaan monipuoliseen ilmaisuun. Tärkeää on, että lapsi tulee ymmärretyksi ja us-
kaltaa kertoa omista toiveistaan, tarpeistaan ja tunteistaan. Ensin lapsi opettelee

puhumaan arkipäivän perussanastoa ja fraaseja sekä tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvää kieltä.
Alkuvaiheessa ilmauksiin sisältyy paljon asioiden, esineiden ja kuvien nimiä.

Käytettäessä jo alusta alkaen kokonaisia lauseita tutustutaan samalla myös verbeihin ja niiden persoonamuotoihin.

Puheen sujuvuuteen vaikuttaa sanojen palautuminen muistista. Niinpä opittujen asioiden vahvistaminen edellyttää runsaasti toistamista eri tilanteissa. Sanaston ja puhumisen oppiminen sekä opettaminen on jatkuva prosessi. Arjessa lapsen puhetta havainnoitaessa kiinnitetään huomiota mm. ääntämiseen, ilmausten pituuteen (yksittäisiä sanoja vai lyhyitä lauseita), kysymyksiin, persoonalliseen tapaan puhua (vähän tai paljon) ja kielen kehittyessä kielen rakenteisiin.

Kielellinen vuorovaikutus

Lapselle on tärkeintä vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa. Tukemalla vuorovaikutusta tuetaan myös kielellistä kehitystä.

Lapsi oppii kieltä vuorovaikutuksessa muiden kanssa yhdessä toimimalla, leikkimällä ja keskustelemalla. Turvallinen ja kannustava ilmapiiri on edellytys vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Lasta rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri ihmisten kanssa erilaisissa kielenkäyttötilanteissa, vaikka suomen kielen taito olisi puutteellinen.

Lähtökohtana ovat aikuisen omat vuorovaikutustaidot. Aikuisen läsnäolo ja kiinnostus lapsen maailmasta tarjoavat mallin kommunikoinnista. Aikuinen kuuntelee mitä lapsella on sanottavana tai aluksi elein ja ilmein kerrottavana. Ryhmätilanteissa ohjaava aikuinen varmistaa lasten tasavertaisen huomioimisen ja osallistumisen arkipäivän kommunikointiin (puhuminen, kysyminen, keskustelu, kuuntelu). Lapsille opetetaan selviytymistä erilaisissa suullista vuorovaikutustaitoa edellyttävissä tilanteissa.

3.4 Lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet

Kielen oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, joka edellyttää tunne-elämyksiä, kokemuksellisuutta ja aistien monipuolista käyttöä. Eri aistikanavien kautta saadun tiedon hahmottaminen, sen erottelu- ja yhdistelykyky luovat perusedellytykset myös lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle.

Lapsen ja aikuisen lukuhetket herättävät mielenkiinnon lukemiseen. Lapsen ymmärtämisen taidot kehittyvät, sanavarasto kasvaa ja lapsi saa kokemuksen siitä, että hän voi tunnistaa sanoja. Kuvien käyttö kommunikoinnin tukena opettaa lasta myös kiinnittämään huomiota puhutun ja kirjoitetun kielen välisiin yhteyksiin ja sanojen

rakenteisiin. Suomen kielen luku- ja kirjoitussuuntaa, vasemmalta oikealle ja ylhäältä alas, harjoitellaan erilaisten pelien, tehtävien ja leikkien avulla. Lapsen kanssa voidaan vertailla oman äidinkielen ja suomen kielen eroja luku- ja kirjoitussuunnissa. Sanojen tavuttamista, kirjain-äänne vastaavuutta, kirjainmuotoja, kirjainten tunnistamista ja merkityksellistä kirjoittamista harjoitellaan alkaen omasta nimestä.

3.5 Kielen rakenne

Kielen rakenteen oppimisen kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota sana- ja lauserakenteisiin. Lapsen kielitaidon kehittyessä laajennetaan kielenkäyttöä, siirytään pidempiin ja käsitteellisempiin ilmaisuihin esim. *Tyttö istuu. Tyttö istuu tuolilla. Pieni tyttö istuu punaisella tuolilla.* Kasvattaja käyttää selkeitä, yksinkertaisia ja kokonaisia lauseita sekä ääntää sanojen loput kuuluvasti. Sanojen päätteitä voidaan painottaa niitä opetettaessa esim. *Haluatko sinä maitoa? Minä istun tuolilla. Sinä nuket sängyssä.* Kielen kehittyessä lapsi oppii suomen kielen oikeita rakenteellisia ilmauksia.

4. Kaksikielisyyden omaksumisprosessi ja toisen kielen oppiminen

Toisella kielellä tarkoitetaan kieltä, jota opitaan kohdekielisessä ympäristössä, mutta se ei ole puhujan äidinkieli. Lapsella on ympärillään useita puheen malleja, lapsia ja aikuisia. Lapsi alkaa tuottaa yksittäisiä sanoja ja fraaseja sekä vähitellen lyhyitä lauseita. Kielitaito kehittyy sekä ymmärtämisen että oman tuottamisen (passiivisen ja aktiivisen kielenkäytön) kautta. Kielestä opitaan ensin ymmärtämään ja ilmaisemaan perusasiat, ja tätä taitoa kutsutaan pintasujuvuudeksi. Pintasujuvuuden saavuttaminen on osa kielen oppimisen prosessia, mutta se ei riitä kielen syvällisempään ymmärtämiseen.

Toisen kielen oppimisen prosessiin kuuluu myös välikielen vaihe, jolloin kielen kehitys saattaa vaikuttaa pysähtyneeltä. Lapsi alkaa käyttää kiertoilmauksia ja korvaavia sanoja, koska ei löydä täsmällistä ilmaisua tai sanaa (esimerkiksi ´anna minulle vauhtilauta´ = ´anna minulle pulkka´ tai ´tuo keltainen pallo taivaalla´ = ´aurinko´).

Kielitaidon kehittymisen normaali suunta on etenevä, jolloin välikielen ilmaisut jäävät vähitellen pois. S2-opetuksen tehtävänä on tukea ja jäsentää luonnollista oppimisprosessia. Lapsen kielellisen tietoisuuden edistäminen on tärkeää, jotta hän saa valmiudet mm. lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle. Toinen kieli on lapselle paitsi oppimisen kohde myös väline, jolla hän oppii uusia asioita. Lapsen tulisi saada oppia ajoissa toisen kielen perusteet, jotta kieli voisi toimia oppimisen välineenä.

Lapsi tarvitsee kieltä tunteiden ilmaisuun ja arjen tilanteiden hallintaan. Uuden kielen omaksuminen omaa ikätasoa vastaavaksi kestää keskimäärin (ainakin) 5-7 vuotta. Lapsi tarvitsee keskimäärin 60 - 70 toistoa oppiakseen uuden sanan. Kielen syvempi ymmärtäminen ja osaaminen ovat edellytys oppimiselle. Suomen kielen riittämätön hallinta vaikeuttaa uusien asioiden ymmärtämistä ja oppimista viimeistään kouluiässä. Päivähoidon työntekijä voi olla maahanmuuttajataustaiselle lapselle ainoa aikuinen suomen kielen puheen malli. Lapsen suomen kielen oppimisen kannalta jokainen kohtaaminen ja päivähoidon arjen tilanne on arvokas.

Suomen kielen ominaispiirteitä

Kaikissa kielissä on ominaispiirteitä, jotka voivat vaikuttaa toisen kielen omaksumiseen. Suomen kielessä on omat ominaispiirteensä, joiden tiedostaminen S2-opetuksessa on tärkeää. Lapsen lähtökieli pitää selvittää, jotta aikuinen ymmärtää, mitkä asiat lapsen lähtökielellä voivat vaikuttaa suomen kielen oppimiseen. Kielten ominaispiirteissä voi olla yhtäläisyyksiä tai suuriakin eroavaisuuksia.

Pitkäsanaisuus / päätteet tulevat sanojen loppuun, paljon yhdyssanoja

Äänteistön konservatiivisuus / kirjain-äänne -vastaavuus, yksi ´r´ - ja ´s´ -äänne

Konsonanttien niukkuus / vanhoissa suomen kielen sanoissa konsonantteja on 12 + ´äng´ -äänne ja lisäksi uudehkoissa lainasanoissa b, f, g ja ´sh´ -äänne

Vokaalivaltaisuus / sanoissa käytetään paljon vokaaleita (8 kpl)

Äänteiden kestoasteet / takka - takaa - takkaa - taakka - taakkaa´, näin pitkälle menevää äänteiden kestoasteen käyttöä ei tiettävästi esiinny muissa Euroopan kielissä

Astevaihtelu / sanansisäisten k:n, p:n ja t:n vaihtelu, kukka-kukan, lupa-luvan, satu-sadun

Vokaalisointu puhunnan yleissävyssä / takavokaalit /a/, /o/, /u/ esiintyvät samassa sanassa; etuvokaalit /ä/, /ö/, /y/ esiintyvät samassa sanassa; /e/ ja /i/ voivat esiintyä sekä taka- että etuvokaalien kanssa, poikkeus: tällainen

Muoto-opillinen synteettisyys / päätteet tulevat sanan loppuun, ´saadakseni´

Muoto-opin erikoisuudet / kieliopillisen suvun puuttuminen, passiivin

yksipersonaisuus, kieltosanaan kuuluu persoonan mukaan taipuva, verbi: ´minä en

syö´, ´sinä et syö´, ´hän ei syö´, ´me emme syö´, ´te ette syö´, ´he eivät syö´

Lauseopin erikoisuudet; yksikön käyttäminen monikon sijasta: ´käsineet käteen´,

´kengät jalkaan´, lauseenvastikkeet, kongruenssi: verbi ja subjekti taipuvat samassa

sijassa: ´minä haluan punaisen auton´

(Koppinen, Lyytinen, Rasku-Puttonen, 1989)

5. Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksessa S2-opetuksen tehtävänä on kehittää lapsen suomen kielen taitoa niin, että hän pystyy ilmaisemaan itseään, ymmärtämään ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Lasta rohkaistaan ja ohjataan kokonaisvaltaisesti, jotta hänestä tulee aktiivinen puhuja ja kuuntelija.

S2-opetuksen tavoitteena on, että lapsi on tasavertainen ryhmän jäsen.

S2 -opetuksen tarkoituksena on edistää joustavaa kouluun siirtymistä, tukea kaksikielistä identiteettiä ja yhdessä äidinkielen kehittymisen kanssa edistää lapsen toiminnallista kaksikielisyttä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, Opetushallitus 2010)

Sisällöt ja menetelmät

Arjen toiminnoissa korostuvat lapsen oma toimiminen, aikuisen antama malli ja toimin

nan kielellistäminen. Lapsiryhmän toiminnassa kielen oppimista tuetaan siirtymätilanteissa, perushoidossa, työtehtävissä ja sisällöllisten orientaatioiden kautta. S2- opetuksen sisältö valitaan arkielämän perussanastosta ja sen (opetuksen) keskeisiä sisältöjä (tavoitteita) ovat sanavaraston kartuttaminen, käsitteiden harjaannuttaminen, toimintaohjeiden ymmärtäminen ja noudattaminen. Opetusmenetelmiä- ja välineitä ovat esim.

selkokirjojen lukeminen, oma kuvasanakirja, muistipelit, kim-leikit, lorut ja riimit.

Oppimista tukee useamman aistikanavan käyttäminen (monikanavainen oppiminen).

6. Dokumentointi ja arviointi

Lapsen säännöllinen ja monipuolinen havainnointi sekä dokumentointi ovat S2-opetuksen perusta. Havainnointi tapahtuu arjessa ja tarkoittaa lapsen toiminnan ja kokonaisvaltaisen kehityksen seuranta. Kasvattaja havainnoi lapsen toimintaa eri tilanteissa päivän aikana. Havainnointi auttaa jäsentämään, missä vaiheessa lapsi on suomen kielen oppimisessa. On muistet-

tava, että lapsi on kokonaisuus, jossa kaikki kehityksen osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Positiivisen palautteen antaminen on osa arviointia ja se tukee myönteisesti lapsen minäkuva. Arviointi tulee suhteuttaa lapsen kokemusmaailmaan (kulttuurierot) ja kielen oppimiseen käytettyyn aikaan.

Arvioinnin tulee olla säännöllistä ja sen tarkoituksena on saada tietoa lapsen suomen kielen oppimisesta lapselle itselleen, vanhemmille sekä opetus- ja kasvatushenkilöstölle. Tarvittaessa arvioidaan myös oman äidinkielen hallinta. Havainnointi, seuranta ja dokumentointi ovat pohjana opetuksen suunnittelulle, järjestämiselle ja arvioinnille. kaikki kielen osa-alueet tulee ottaa huomioon (kuuntelu ja ymmärtäminen, puhuminen ja sanasto, kielen rakenne ja lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet) *Järvenpää/Lappeenranta*

7. Valmistava opetus

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksessa opiskelemiseen. Valmistavaa opetusta annetaan 6-10 -vuotiaille vähintään 900 tuntia (perusopetusasetus852/1998 § 3).

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnilla edistetään kotoutumista, suomen tai ruotsin kielen kehittymistä ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2009).

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusvuoden aikana vähintään 900 tuntia valmistavaa opetusta pääsääntöisesti viisi tuntia päivässä viitenä päivänä viikossa.

Lapsen valmistavan opetuksen tarve selvitetään arvioiden. (Pienten kielireppu, Kettu-testi ym.), mahdollisia lausuntoja sekä henkilökunnan ja vanhempien arvioita lapsen suomen kielen tasosta.

Kun esiopetusryhmään hakee maahanmuuttajataustainen lapsi, joka ei aiemmin ole ollut päivähoitossa, selvitetään huoltajien kanssa lapsen suomen kielen taso.

Mikäli lapsi ei osaa lainkaan suomen kieltä tai jos lapsen suomen kielen taso on heikko, huoltajien kanssa keskustellaan lapsen ottamisesta valmistavaan opetukseen.

Valmistavassa opetuksessa noudatetaan kunnan perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman tavoitteita käytänteitä.

Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset integroituvat päivittäin esiopetuksen toimintaan ja ryhmiin. Lapsen osallistumisella esiopetukseen edistetään suomen kielen oppimista, kotoutumista, esiopetuksen sisältöjen omaksumista ja ystävyyssuhteiden

muodostumista. Ryhmien muodostamisessa noudatetaan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen periaatteita.

7.1 Valmistavan opetuksen tavoitteet

Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen/ruotsin kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten.

Valmistavassa opetuksessa oppilaalle annetaan opetusta perusopetuksen oppiaineissa ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan omassa äidinkielessä oppilaan omassa opinto-ohjelmassa tarkemmin määritellyllä tavalla.

Eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, joten valmistavan opetuksen opettajan ja perusopetuksen / esiopetuksen opettajien yhteistyö on 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa tavoitteena on jatkuva ja systemaattinen kielen kehityksen arviointi ja lapsen suomen kielen taidon järjestelmällinen vahvistaminen.

Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen kaksikielisen/monikulttuurisen identiteetin kehityksen tukemiseen sekä koulunkäyntivalmiuksien vahvistamiseen. Opetuksessa käytettävät työtavat harjaannuttavat eri kieli- ja kulttuuriryhmistä tulevia lapsia kielen käytön eri toimintoihin ja kotouttavat suomalaiseen kulttuuriin.

Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen kielen kehittymiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Hyvän suomen kielen hallinnan edellytyksinä ovat oman äidinkielen hallinta ja suomen kielen tavoitteellinen oppiminen. Ryhmässä tapahtuvan toiminnan lisäksi lapsella on mahdollisuus opiskella suomen kieltä

sekä ohjatuissa pienryhmätilanteissa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomenkielisten lasten ja aikuisten kanssa. ,

Lukutaidon alkeita opetellaan äänteiden ja kirjainmerkkien vastaavuutta harjoittelemalla.

Lasta innostetaan käyttämään kaikkia aistejaan oppimisen apuna. Lorut ja laulut auttavat muistamaan äänteitä ja kirjaimia. Lapsi kuuntelee ja tuottaa äänteitä sekä vähitellen

harjoittelee yhdistämään niitä. Erilaiset liikuntaleikit ja koskettelumateriaalit tukevat myös oppimista. Lapselle annetaan mahdollisuus oman oivalluksen avulla oppia lukemaan. Kirjoittami-

seen tutustutaan kirjainleikkien, -pelien avulla, kirjainmuotoja tutkien ja harjoitellen sekä saduttamalla. Lukemisen ja kirjoittamisen oppimisen apuna käytetään mahdollisuuksien mukaan myös mm. tieto- ja viestintäteknologiaa.

Lukeminen avaa oven kirjallisuuteen. Päivittäiset lukutuokiot ovat tärkeä tekijä matkalla kirjallisuudesta nauttimiseen ja myöhemmin oman lukuinnostuksen heräämiseen. Kirjoja valitessa otetaan huomioon lapsen kielen taso ja käytetään esim. selkokieliä kirjoja.

Ääneen luetusta tekstistä keskusteleminen kehittää lasta ymmärtävään lukemiseen ja kuuntelemiseen. Ryhmän omassa kirjahyllyssä tai päiväkodin/koulun kirjastossa on lapselle sopivaa katseltavaa ja luettavaa. Lasten kanssa tutustutaan myös kirjastoon. Siellä harjoitellaan lainaamista, kirjoista huolehtimista ja kirjastokäyttäytymistä.

Lapsi kartuttaa vuorovaikutustaitojaan keskustelemalla, kuuntelemalla, kyselemällä sekä kertomalla omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Häntä rohkaistaan ilmaisemaan

oman mielipiteensä ja tunnistamaan ja nimeämään omia tunteitaan vuorovaikutustilanteissa.

Ryhmässä lapset voivat harjoitella vuorovaikutustaitoja improvisoimalla, leikkimällä,

kertomalla mm. kuvista ja kuvasarjoista, tekemällä juonellisia tarinoita, satuja sekä pieniä esityksiä. Kieli on leikin työkalu. Oppimisen tukena käytetään erilaisia leikkejä, oppimispelejä, rakentelumateriaaleja sekä soveltuvia oppi- ja tehtäväkirjoja ja muistiharjoittelua. (Lappeenranta / valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2014)

Lapsiryhmän työntekijät ja erityislastentarhanopettaja/ erityisopettaja arvioivat lapsen suomen kielen edistymistä sovitulla kartoitusmenetelmillä (esim. Pienten kielireppu Kettu-testi, Lauran päivä ym.) sekä ryhmätilanteiden havainnoinnin perusteella. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen S2 - oppimissuunnitelma, joka on osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelmalla taataan tavoitteellinen, pitkäjänteinen ja selkeästi etenevä opetus. Sitä arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa vähintään kaksi kertaa toimintavuonna. Ryhmän lastentarhanopettaja vastaa oppimissuunnitelman laadinnasta, toteutuksesta sekä arvioinnista. Työntekijät rohkaisevat ja tukevat huoltajia lapsen oman äidinkielen mallintajina ja ylläpitäjinä.

8. Tulkkipalvelu

Maahanmuuttajaperheen puutteellinen kielitaito on usein esteenä asioiden ymmärtämiselle ja käsittelylle varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Tulkkaukset – ja käännöspalvelua voidaan tarvita lapsen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen liittyvien suunnitelmien laatimisessa:

kotoutumissuunnitelma

varhaiskasvatussuunnitelma (vasu)

opiskeluhoolto
huoltajapalaverit
vanhempainillat ja tilaisuudet

Päiväkoti huolehtii tulkkauksen järjestämisestä. Tulkki voidaan kutsua paikalle tai käyttää puhelintulkkausta (edullisin vaihtoehto) Pitkissä puhelintulkkauksissa käytetään kaiutinta.

Puhelintulkkaukset tilataan tulkkivälityksen kautta.

Lasta ei käytetä tulkkina perheen asioissa.

Tulkkipalvelua tilattaessa on hyvä tietää:

äidinkieli / tulkkauškieli
ensimmäiseen kotikuntaan rekisteröitymispäivämäärä
millä statuksella oleskelulupa on myönnetty
tulkkauspäivä ja – ajankohta
tulkkauspaikka – ja osoite
tulkkauksen aihe
tilaajan nimi ja puhelinnumero
laskutusosoite, mikäli tulkkaukset on maksullinen

Status / passissa oleva oleskeluluvan koodi

A / jatkuva oleskelulupa

B / tilapäinen oleskelulupa

P / pysyvä oleskelulupa

Oleskeluluvan status voi vaikuttaa mahdollisiin tulkkaukorvauksiin TE- keskukselta.

8.1 Tulkin toiminta

vaitiolovelvollista

neutraalia

puolueetonta

Tulkki ei ilmaise mielipiteitään tulkattavista asioista tai asiakkaista, tulkkaa kaiken mitä keskustelussa sanotaan eivätkä asiakkaat voi kehottaa tulkkia olemaan tulkkauttamatta jotain sanomaansa asiaa.

Huomioitavia asioita keskusteltaessa tulkin välityksellä:

tulkki tilataan ajoissa

asiakkaat suunnittelevat mistä haluavat keskustella

asiakkaat puhuvat sopivanpituuisissa jaksoissa rauhallisesti

asiakkaat puhuvat toisilleen, eivät tulkille. Käytetään minä-muotoa

ei tarpeettomia ammattitermejä tai murretta

asiakas kysyy heti jos jotain jää epäselväksi

asiakas sanoo numerot, nimet ja osoitteet erityisen selvästi

asiakas selventää tarvittaessa sanomaansa

pitkät keskustelut tauotetaan tarvittaessa

tulkki tulkkaa kaiken asiakkaan ja viranomaisen välisen keskustelun

tulkki ei osallistu keskusteluun

tulkki voi tehdä tulkkaustaan helpottavia muistiinpanoja jotka hävitetään

tulkkauksen jälkeen.

Laskutus

Laaditusta laskusta tulee ilmetä

tulkkipalvelua saaneen henkilön nimi

tulkkauksen tilaaja

tulkkausaika

tulkin laskutustiedot

arvolisäveroerittely

jos tulkkipalvelun tuottaa yksityinen henkilö, ammatinharjoittaja tai toiminimi,

tarvitaan lisäksi Y-tunnus

mahdollinen Y-tunnus

kopio YEL-todistuksesta

verokortti, jos palveluntuottaja ei ole ennakkoperintärekisterissä

8.2 Tulkkauspalveluja tuottavia tahoja:

<http://www.semantix.fi/palvelut/Tulkkaus>

<http://www.helsingintulkkikeskus.fi>

<http://www.pikatulkki.fi>

<http://www.filialappeenranta.fi/yhteys.html>

<http://www.tulkipiste.fi>

<http://www.kaj.fi/kaantajaporssi.fi>

<http://109.234.240.30/sktl/jaostot.htm>

Momentti. Lappeenranta

9. Kielenkartoitus – ja arviointimenetelmiä

Pienten kielireppu / Espoo

Tasolta toiselle

Suomi toisena kielenä oppimisen seuranta

Action Picture test / Speechmark

Kolmivuotiaasta alkaen (3-8-v)

Kettu – testi (Korpilahti-Elomaa)

3-vuotiaiden puheen – ja kielenkehityksen arviointimenetelmä.

Suunniteltu päiväkotien, lastenneuvoloiden ja puheterapeuttien tarpeisiin.

Käytetään myös monikielisten ja – kulttuuristen lasten suomenkielen arvioinnissa.

Testillä kartoitetaan kielitaidon eri osa-alueet

nimeäminen
kielen ymmärtäminen
toimintaohjeet / spatiaaliset käsitteet
ääntäminen ja puheen ymmärrettävyys
kertova puhe
taivutusmuodot
värit ja lukumäärä
lausepituus

Lauran päivä

Suomi toisena kielenä kartoitusaineisto esiopetukseen
sanasto
kielen rakenteet
puhuminen
lauseiden muodostaminen
vapaa kerronta

Maahanmuuttajalasten kielitason kartoitus / Tampere

5- vuotiaille ja esiopetukseen
Puheentuoton arviointi, yhteenkuuluvuuksien ymmärtäminen
Laskeminen ja lukumäärän hallinta, sarjamuisti, värit
Ohjeiden ymmärtäminen

Mavalka / Yksilöllinen matematiikan valmiuksien kartoitus esiopetukseen

Toimintamateriaaleja ja linkkejä

Aamu / Lappalainen, Vesterinen - Sumu

Suomen kielen kuvasanakirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen
Monistettava toimintamateriaali

Kielikoppa / Mikkonen, Savolainen

Avainsanoja / Gyekye, Kurki, Muukkonen

Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

Ryhmäopetukseen sekä yksilöllisesti käytettävä materiaali

Papunet

Kuvatyökalu

Kuvitetut sadut

Selkokieliset sadut

Kuttu / Kuvin tuettu leikki /Kähkönen, Lindholm, Tahvanainen

SANASTOA

Etnisyys Sanan alkuperä on sanoissa heimo, rotu ja kansa. Etnisyys jaetaan objektiiviseen ja subjektiiviseen etnisyyteen. Objektiivisella etnisyydellä tarkoitetaan ulkoisesti havaittavia tiettyä ryhmää yhdistäviä piirteitä, kuten ihonväri, kieli, uskonto, yhteiset kulttuuripiirteet tai yhteinen alkuperä. Subjektiivinen etnisyys on yksilöllinen kokemus siitä, mihin etniseen ryhmään tai ryhmiin henkilö kokee kuuluvansa ja on siten lähellä käsitettä:

Maahanmuuttaja (uussuomalainen) Yleiskäsite, jota käytetään kaikista maahanmuuttaneista toisen valtion kansalaisista tai Suomen kansalaisesta, joka palaa takaisin Suomeen.

Maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitetaan lasta, jonka molemmat tai toinen vanhemmista / huoltajista on maahanmuuttaja.

Pakolainen Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitäarisistä syistä. Pakolaisstatuksen tai oleskeluluvan myöntää Suomen ulkomaalaisvirasto.

Kiintiöpakolainen Henkilö, jolle UNHCR (YK:n pakolaistoimisto) on myöntänyt pakolaisstatuksen ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa (750 pakolaisen kiintiö / vuosi).

Kulttuuri-identiteetti Tarkoittaa kulttuurista minuutta. Omien juurien tunnistaminen auttaa ihmistä hyväksymään myös muita kulttuureja.

Paluumuuttaja Syntyperältään suomalainen, joka on asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen esim. suomenruotsalaiset, inkeriläiset paluumuuttajat, Viron ja entisen Neuvostoliiton alueelta muuttavat suomalaiset (pääsääntöisesti Petroskoin, Pietarin ja Tallinnan alueella).

Turvapaikanhakija Henkilö, joka anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus tehdään heti maahan tullessa tai mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen.

Siirtolainen Henkilö, joka muuttaa pysyvästi asumaan toiseen maahan hankkiakseen siellä toimeentulonsa.

Siirtotyöläinen Hakeutuu toiseen maahan hankkiakseen elantonsa, mutta ei asetu maahan pysyvästi.

Ulkomaalainen Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Esim. turisti, liikemies tai siirtolainen, pakolainen, turvapaikanhakija, jolla on toisen maan kansalaisuus.

Ulkosuomalainen Suomen rajojen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen.

Lähteet

Aivoliitto ry

Esiopetussuunnitelma 2010

<http://www.eksote.fi/fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/kotoutuminen/sivut/kotoutumissuunnitelma.aspx>

[http:// edu.fi](http://edu.fi) / monikulttuurisuustaitojen kehittäminen

<http://www.thl.fi/web/kasvunkumppanit.fi/lait/varhaiskasvatus>

Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaiskasvatuksessa

Tiina Siiskonen – Tuija Aro – Timo Ahonen – Ritva Ketonen (toim)

Koppinen, Lyytinen, Rasku - Puttonen / Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot (1994 Helsinki)

Kotouttamislaki 2010

Lastentarha-lehti, Lyytinen 1/ 2002 lapsen kielenkehitys ennen kouluikää

Sanat sekaisin / Timo Ahonen – Tiina Siiskonen – Tuija Aro (toim)

Suomi toisena kielenä opetussuunnitelmat (Helsinki, Järvenpää, Riihimäki, Lappeenranta

Suomi toisena kielenä perusopetuksessa / Opetushallitus

Vantaan kaupunki / sosiaali- ja terveystoimi/ puheterapia

Monikielisen lapsen puheen- ja kielenkehityksen tukeminen

Varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa aloittavalle eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle lapselle

Lapsen nimi_____

Syntymäaika ja paikka_____

Vanhempien nimet_____

Sisarusten nimet ja syntymäajat_____

Muut perheessä asuvat henkilöt_____

Osoite_____

Vanhempien yhteystiedot_____

Mitä kieltä lapsi on oppinut ensin puhumaan, minkä ikäisenä

Millä tavalla lapsi osaa omaa äidinkieltään hyvin / jonkin verran / ei yhtään

Millä tavalla lapsi osaa suomea hyvin/ jonkin verran / ei yhtään

Mikä on lapsen vahvin kieli ja mitä hän käyttää eniten tällä hetkellä

Mitä kieltä lapsi puhuu

- äidin kanssa (onko kieli äidin äidinkieli)_____

- isän kanssa (onko kieli isän äidinkieli)_____

- isovanhempien/sukulaisten kanssa_____

- sisarusten kanssa_____

- kavereiden kanssa_____

Lapsen aiemmat hoitopaikat ja koulut_____

Maahantulopäivämäärä (jos ei syntynyt Suomessa)_____

Onko perheellä tuttavlia tai sukulaisia Suomessa_____

Onko lapsella kavereita kotipiirissä_____

Onko lapselle tehty terveystarkastus muutettuaan Suomeen_____

Muuta (tulkin tarve ym.)

Lomakkeen täyttäjät ja pvm

VUOSISUUNNITELMA

VARHAISKASVATUS

ESIOPETUS

Syyslukukausi

Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
Tutustumiskeskustelu	Vasu-keskustelu / oppimissuunnitelman laatiminen	S-2-tuokiot	S- 2-tuokiot	S-2-tuokiot
Lomake varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa aloittaville	Kielitason kartoitus/ arviointi	Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi
Oppimisympäristön suunnittelu	S-2 tuokioiden aloitus Seurantavihko otetaan käyttöön	Matematiikan valmiuksien kartoitus 6-v	<u>Teema</u> Talvi Sää Pukeutuminen	<u>Teema</u> Syksyn teemojen kertaamista
<u>Teema</u> Minä Oppimisympäristö ja siihen liittyvät päivittäiset tavat ja ilmaisu	S-2 – oppimissuunnitelmat liitetään Vasuun <u>Teema</u> Perhe Päiväkodissa / toiminnot, leikit	<u>Teema</u> Koti Perushoito Syksy		

Vuosirungon teemat ja S-2 – opetukseen kuuluvat asiat käydään läpi kullekin sopivassa järjestyksessä, varhaiskasvatuksen / esiopetuksen aloitusajankohta huomioon ottaen.

S-2 – tuokioita arvioidaan säännöllisesti ja kirjataan seurantavihkoon.

Toimintamateriaali

Avainsanoja (5-6-v)

Aamu (3-6-v)

Kielikoppa (3-5-v)

Kartoitusaineisto

Pienten kielireppu / perussanaston kartoitus

Havainnointilomake (5-6-v)

Kettu-testi (3-5-v)

Repun takanassa (5-6-v)

Lauran päivä

SUOMI TOISENA KIELENÄ (S-2)**VUOSISUUNNITELMA****VARHAISKASVATUS****ESIOPETUS****Kevätlukukausi**

Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu / Ke / He
S-2 – tuokiot	S-2 – tuokiot	S-2 – tuokiot	S-2 – tuokiot	S-2 – tuokiot
Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi	Seuranta ja arviointi
<u>Teema</u> Vuorokausi	Kielen tason arviointi koulua varten 6-7-v <u>Teema</u> Eläimet	Kielen tason arviointi esiopetukseen siirtyville 5-6v <u>Teema</u> Viikonpäivät Kevät	Vasu-keskustelut / S-2-oppimissuunnitelman päivitys <u>Teema</u> Ympäristö / Kaupunki / Maaseutu	Siirtopalaverit kouluun ja esiopetukseen <u>Teema</u> Kesä Liikkuminen ja urheilu

Päivämäärä _____

Lapsen nimi _____

Syntymäaika _____ Syntymäpaikka _____

Äidinkieli _____ Saapunut Suomeen _____

Lapsi on alkanut puhua omaa äidinkieltään (ikä) _____

Lapsi on alkanut puhua suomea (ikä) _____

Arvio lapsen äidinkielen tasosta

Suomi toisena kielenä S2 - tavoitteet

Väliarviointi

Pvm

Uudet tavoitteet

Pvm

Arviointi

Pvm

TODISTUS

ON OSALLISTUNUT

VALMISTAVAAN OPETUKSEEN
OPETUSSUUNNITELMAN MUKAISESSA
ESIOPETUKSESSA

LUKUVUONNA 20__ - 20__

Esiopetuksen sisältöalueet

Kieli ja vuorovaikutus

Matematiikka

Etiikka ja katsomus

Ympäristö- ja luonnontieto

Terveys

Fyysinen ja motorinen kehitys

Taide ja kulttuuri

_____ / 20__

Valmistava opetus

Nimi _____ on osallistunut valmistavaan opetukseen 20__ - 20__

_____ esiopetusryhmässä ja ollut aktiivisesti läsnä opetuksessa

lukuvuoden ajan / ei ole ollut säännöllisesti mukana.

Opetus on ollut esiopetussuunnitelman, valmistavan opetuksen opetussuunnitelman sekä suomi toisena kielenä – opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista.

Opetuksessa on painotettu kielellisten sekä matemaattisten valmiuksien kehittämistä ja edetty yksilöllisten tavoitteiden mukaan.

Suomi toisena kielenä / S2 – opetus

Yleiset tavoitteet

Arjen kielimaailma ja vuorovaikutus

Ohjeiden ymmärtäminen

Esiopetuksen käsitemaailma

Koulusanasto

Yksilölliset tavoitteet

Lapsi on motivoitunut ja aktiivinen / lapsi ei ole vielä motivoitunut oppimaan oppimiseen / lapsen on vaikea seurata opetusta heikon suomen kielen tason vuoksi.

Opetuksessa on hyödynnetty lapsen mieltymyksiä sekä kiinnostuksen kohteita ja käytetty näitä menetelmiä pienryhmä- ja yksilöopetuksessa.

Lisätietoja

Arvion laati _____ yhteistyössä ryhmästä vastaavien kanssa

_____ / _____ 20__